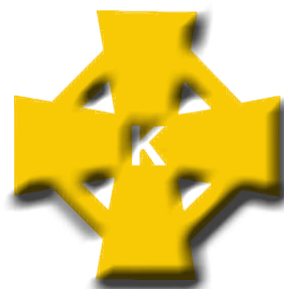

LEKMAN i KYRKAN

2
2021

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund

Första Söndagen efter trefaldighet

Vårt Dop

*"Sannerligen, jag säger dig: den som inte blir född
av vatten och ande kan inte komma in i Guds rike."
Joh 3:5*

*"Kom och se Guds gärningar, hans väldiga verk bland människor.
Han förvandlade havet till torr mark, de gick till fots genom floden.
Låt oss glädjas över honom."*

Psaltaren 66:5-12

Ansvarig utgivare

Anders Nordberg
Nygårdsvägen 32
554 74 Jönköping
cagnordberg@hotmail.com

Redaktionskommitté

Beryll Grandell
Rosenhällsgatan 4, 633 58 Eskilstuna
016-51 60 73
beryll.grandell@hotmail.com

Medlemskap

Lennart Sjöstedt
Parkgatan 5, 598 71 Södra Vi
0492-20001, 073-082 00 01
lennart.sjostedt@svenskakyrkan.se

Förbundsbutik

Gert Råvik, Planteringsvägen 102c,
252 31 Helsingborg.
0730-355689
gertravik2@gmail.com

Berit Olsson, Rausvägen 57,
253 74 Helsingborg
042-293933

Förbundets bankgiro

Medlemsavgifter o gåvor
Bg 5591-3321

**Medlems- och lokalavdelnings-
registrering – Prenumeration**

Allan Forsberg
Kimröksgatan 5
296 35 Åhus
044-240527
lekmanna@hotmail.com
Fram t.o.m. den 30 juni 2021

Anders Nordberg - tills vidare
efter den 30 juni 2021.

Tryck: LH Tryck, Box 224,
523 25 Ulricehamn

Hemsidan

www.lekmanikyrkan.se

Presstopp

Nr 3-21 senast den 30 aug 2021

UPPHOVSRÄTTSSKYDD

Allt material, texter och bilder, som
publiceras i "Lekman i Kyrkan"
och på www.lekmanikyrkan.se är
upphovsrättsskyddat.

Användning får ske endast
med Svenska Kyrkans
Lekmannaförbunds tillåtelse.

Redaktionen

Vårt Dop

Dopets vatten, det är tecknet

på en kärlek utan mått.

Födas, leva, dö och uppstå -

före oss har Kristus gått.

Flodens vatten strömmar ständigt

liv åt träd och ört det bär

Livets vatten i en dopfunt

vittnar om att Gud är här.

Alla våra källor har vi

i vår Herre, i hans ord.

Vi får dricka liv som trädet

rotat i en fruktbar jord.

Flodens vatten strömmar ständigt,

liv åt träd och ört det bär.

Livets vatten i en dopfunt

vittnar om att Gud är här

Sv Ps 386 v. 2 och 4

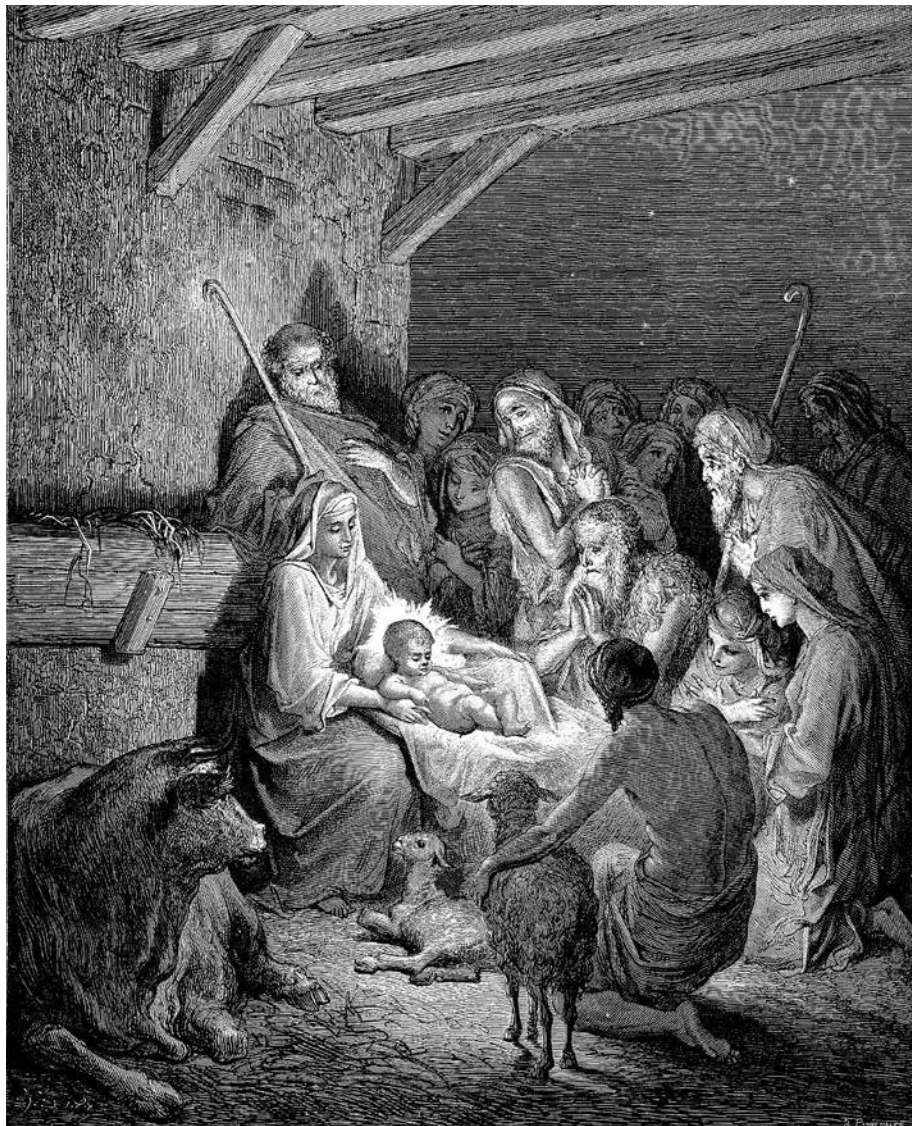

Genom dopet gör Gud oss till sina barn

Glad och lycklig kan jag sjunga: *Jesus Kristus har mig döpt, Ingen skuld kan mer betunga, Fri jag är, med blodet köpt. Vad är mer än denna skatten, Att jag blivit döpt i vatten ? Gud i sin treenighet. Gett mig evig salighet.* (Luthersk psalmbok 960)

Att döpa betyder att **tvätta, anbringa vatten, att rena** och utgör ett tydligt påbud från Herren Jesus Kristus vilket han lämnade strax före det att han för tillbaka till himlen: *"Jag har fått all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar! Döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla allt vad jag har befallt er"* (Matteus 28:19-20). Jesus anvisade inte någon särskild metod för dopet. Därför ligger det nära till hands att vi döper genom att hålla eller bestänka med vatten eller doppa ner i vatten. Det grekiska ordet för **döpa** är nämligen det samma som ordet för **tvätta**. En dopfunt är en behållare i sten, trä eller metall avsedd för dopvatten. Ordet **funt** kommer från latinets fons, **'källa'**. Dopfunten var och är en av kyrkans viktigaste föremål. Genom dopet upptas nya medlemmar i den kristna gemenskapen. För Martin Luther handlar dopet om ett redskap för Gud genom vilket Gud når människan för att föra henne till frälsning. **Till dopet måste emellertid läggas den personliga tron för människans frälsning och rättfärdiggörelse.**

Olof Skötkonung var inte den förste svenske kung som lät döpa sig. Olofs far Erik Segersäll lät döpa sig före Olof, men Olof var den förste sveakung som förblev kristen till sin död. Hur, när och var Olof blev döpt är mycket osäkert. Enligt den traditionella historietolkningen ska Olof Skötkonung ha döpts år **1008** i Husaby källa i Västergötland av den engelske missionären **Sigfrid** som enligt vissa källor blev Skaras förste biskop.

Men källäget är problematiskt och det finns inte mindre än fem olika versioner av hur det gick till när Olof Skötkonung döptes. Det är **Sigfridslegenden** från omkring 1200 som anger Sigfrid som den som döpte Olof Skötkonung vid Kinnekulle (där Husaby källa ligger).

Sigfridslegenden har troligen använts som källa av Västgötalagens kungalängd som i en kortfattad notis berättar hur do-

pet gick till: *Olof Skötkonung var den förste kung som var kristen i Sverige. Han var döpt av biskop Sigfrid i den källa, S:t Sigfridskällan, som ligger vid Husaby och som även kallas S:ta Brigidas källa. Och han skänkte genast hela byn till stavs och stols.*

Problemet med Sigfridslegenden är att den är en tendensiös källa som är avsedd att framställa det stift inom vilket jag är

bosatt, Sveriges dåvarande yngsta stift (Växjö stift), som det äldsta. Alla uppgifter som går att kontrollera har också visat sig vara felaktiga. Enligt legenden var Sigfrid från början ärkebiskop av York trots att någon sådan ärkebiskop med det namnet aldrig har existerat. Inte heller har det funnits någon engelsk kung vid namn **Mildred** som påstås ha skickat honom till Sverige. Dessutom var Sigfrid aldrig biskop av Skara, då det enligt den mer trovärdige **Adam av Bremen** i stället var **biskop Thurgot som inrättade Skara stift omkring 1013**.

Adam ger i sin skildring om än med viss vaghet information om att Olof Skötkonung lät Skarabiskopen Thurgot döpa sina söner tillsammans med drottningen och tillsammans med biskop Olofs folk. Däremot nämner Adam ingenting om hur Olof Skötkonung själv döptes, vilket leder till antagandet att det bör ha skett tidigare samt ha utförts av en engelsk missionär och inte av en representant från Hamburg-stiftet (vars historia Adam skrev). Adams uppgifter är så vaga att man kan misstänka att även Olofs familj döptes av denne engelske missionär utan inblandning från Hamburgstiftet.

Dopet är ett av Svenska kyrkans **två sakrament** (Dop och Nattvard). Ett sakrament (av latin sacer, helgad), är för stora delar av kristendomen **en helig, av Gud instiftad, rit eller ceremoni**, men även beteckning för riters synliga element (såsom brödet och vinet i nattvarden). **Ett sakrament är för vår kyrka en helig handling befalld av Kristus med löfte om syndernas förlåtelse.**

Bikt ('bekännelse') är en enskild syndabekännelse inför en präst med åtföljande tillsägande av syndaförlåtelse, avlösning. ... (någon visar sin ånger, bekänner sina synder, tar emot Guds förlåtelse och gottgör vad vederbörande har brutit.) Bikten räknas i den romersk-katolska och i den ortodoxa kyrkan som en del av botens sakrament, men den förekommer även som helig handling i reformatoriska kyrkor.

I vår evangeliska lutherska kyrka, i vår Svenska kyrka döper vi "i" eller "till" den treenige Gudens namn. I dopet ger Gud oss **sitt** namn (OBS! inte den döptes namn) "*Alla är ni Guds barn genom tron på Kristus Jesus. Alla ni som har blivit döpta till Kristus har blivit iklädda Kristus.*" (Galaterbrevet 3:26-27) Genom dopet för Gud oss till tro på Jesus och

Barndop i Svenska kyrkan.

Foto: Magnus Aronson/IKON

gör oss till medlemmar i sin familj och försäkrar oss om att vi tillhör honom. "*Om än bergen viker bort och höjderna vacklar, så skall min nåd inte vika från dig och mitt fridsförbund inte vackla, säger Herren, din förbarmare.*" (Jesaja 54:10) Genom dopet blir vi inympade i Kristus – iklädda honom. Eftersom Guds förbund är permanent upprepar vi inte dopet. Den som är döpt får alltså inte döpas igen. Svenska kyrkan erkänner varje dop som har skett i Faderns och Sonens och den helige Andes namn genom begrundning med eller nedsänkning i vatten.

I Kristi dopbefallning fanns inte några undantag utan befallningen gällde och gäller **alla människor** även spädbarn eftersom också de är syndiga redan från födseln och i behov av syndernas förlåtelse, i behov av att bli födda på nytt, att bli Guds barn. "*Den som inte är född av vatten och Ande kan inte komma in i Guds rike.*" (Johannes 3:5) Kristus bjöd särskilt in barnen att komma till honom: "*Låt barnen komma till mig och hindra dem inte! Ty Guds rike tillhör sådana.*" (Markus 10:14) Vi tror och är förvissade om att den helige Ande kan helt visst utföra trons under i ett spädbarns hjärta lika väl som i en vuxens. Många kristna föräldrar vill gärna föra sina barn till Herren i det heliga dopet och bevara dem hos honom bl.a. genom att ge dem grundlig undervisning i kristen tro. Paulus sade: "*Ni fäder, reta inte upp era barn utan fostra och förmana dem i Herren.*" (Efesierbre-

vet 6:4). Ett vuxendop föregås normalt av undervisning i kristen tro. På pingstdagen efter det att Petrus hade predikat om den korsfäste och uppståndne Kristus döptes "*de som då tog emot hans ord*" (Apostlagärningarna 2:41)

Kristus gav **sin dopbefallning till alla sina efterföljare**, d.v.s. till hela den kristna kyrkan på jorden till tidens slut: "*...och se jag är med er alla dagar intill tidens slut.*" (Matteus 28:20) Eftersom kristna församlingar vill följa Guds direktiv att allt ska ske på ett värdigt sätt och med ordning (Första Korintherbrevet 14:40), kallar församlingarna sina pastorer och präster att predika evangeliet och förvalta sakramenten. Ibland uppstår **nödsituationer** då en pastor eller en präst inte kan komma och döpa. Då är det en kristen persons plikt att döpa med vatten, "*i Faderns, och Sonens och den helige Andes namn.*" (Se särskild ordning vid nöddop.) Kristus har alltså gett **befallningen att döpa alla till kristna**. Dessa förvaltar vanligen dopets sakrament genom sina kallade pastorer och präster.

Som berörts tidigare har Guds ord lagt förlåtelsens gåva i dopet. "*Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlåtna. Då skall ni få den helige Ande som gåva.*" (Apostlagärningarna 2:38) Genom sitt ord och genom dopet kommer den helige Ande in i våra hjärtan med gåvan att tro på syn-

dernas förlåtelse. Därmed befriar han oss från dödens makt, räddar oss från ondskans välde och ger oss evigt liv. *"Den som tror och blir döpt skall bli frälst"* (Markus 16:16). Vilken dyrbar visshet dopet ger oss! *"Den som inte tror skall bli dömd."* (Markus 16:16) Otron dömer alltså. Även den som är döpt går förlo-rad om han genom otro förkastar den nåd som han fick genom dopet. Men det är bara otron som fördömer. Den människa som litar på Herren Jesus Kristus har löfte om evigt liv även innan han får tillfälle att bli döpt, för Bibeln säger: *"Tro på Herren Jesus så blir du frälst."* (Apostla-gärningarna 16:31)

Vi som troende vill naturligtvis inte förakta dopet varken för vår egen del eller för våra barns del, eftersom dopet är befallt av Herren Jesus Kristus. Som kristen förälder vill man i bön överlämna sina barn i Herrens vård redan före det att de är födda och man vill låta döpa dem så fort som möjligt. Det händer att Gud som är livets skapare och givare tar tillbaka ett liv före det att det är möjligt att döpa barnet. Då får vi även i svåra tider påminnas om att vad Gud vill det sker alltid och om att Guds vilja alltid har ett gott syfte.

Genom ordet i förening med vattnet gju-ter Kristus den helige Ande över oss och skapar eller styrker tron. Därför kallar Bibeln dopet för **ett bad till ny födelse** genom vilket den helige Ande gör oss till Guds barn och arvtagare till det eviga li-vet. Paulus skriver: *"Han frälste oss, inte för rättfärdiga gärningar som vi hade*

Dopet, symboliserat på denna sarkofag från 200-talet. Den helige Ande avbildas som en duva.

Medeltida dopfunt.

gjort, utan på grund av sin barmhärtig-het, genom ett bad till ny födelse och för-nyelse i den helige Ande, som han rikligt utgöt över oss genom Jesus Kristus vår Frälsare. Detta skedde för att vi skulle stå rättfärdiga genom hans nåd och, som vårt hopp är, bli arvingar till det eviga livet" (Titusbrevet 3:5-7)

Ordet lägger Guds välsignelser i dopet. Tron som Anden göder (verkar inom) – tar emot dessa välsignelser i dopet och gör dem till våra. Paulus skriver till församlingen i Efesos: *"Kristus har älskat församlingen och offrat sig för den, för att helga den, sedan han renat den genom vattnets bad, i kraft av ordet"* (Efesierbrevet 5:25-26) Det är alltså Guds nåde-fulla ord förenat med vattnet som gör så stora ting (se första raden i detta stycke).

Som kristna får vi med Paulus bekänna: *"Ty jag vet att i mig, det vill säga i mitt kött, bor inte något gott. Viljan finns hos mig, men att göra det goda förmår jag inte."* (Romarbrevet 7:18). Kung David lär oss att be: *"Offer som Gud vill ha är en förkrossad ande, ett förkrossat och bedrövat hjärta föraktar du inte, Gud."* (Psaltaren 51:19) Gud söker efter och vill se uppriktig ånger och omvändelse; uppriktig sorg över synden och tro på hans förlåtelse. Eftersom vi syndar varje dag ska en sådan ånger och omvändelse vara en del av vårt kristna dagliga liv.

Vi ska lägga bort vår syndiga natur, **den gamla människan**, att dö och vi ska klä på oss **den nya människan**. Paulus skriver till församlingen i Efesos: *"Ni har ... blivit undervisade i honom enligt den sanning som finns hos Jesus. Ni har lämnat ert förra liv och lagt av den gamla människan som går under, bedragen av sina begär, och ni förnyas nu till ande och sinne. Ni har iklätt er den nya män-*

niskan, som är skapad till likhet med Gud, i sann rättfärdighet och helighet." (Efesierbrevet 4: 21-24).

Bibeln uttalar och binder oss i detta att vi lägger av 'den gamla människan' och tar på oss 'den nya människan' med vårt dop. Varje dag får vi i ödmjukhet och botfärdigt återvända till vårt dop för att korsfästa och dränka vår syndiga natur och börja ett nytt liv i rättfärdighet. Paulus skriver till församlingen i Rom: *"Vet ni då inte att alla vi som har döpts in i Kristus Jesus också har blivit döpta in i hans död? Genom dopet har vi alltså dött och blivit begravda med honom för att också vi skall leva i ett nytt liv, såsom Kristus uppväcktes från de döda genom Faderns härlighet. Ty har vi blivit ett med honom genom att dö som han skall vi också bli förenade med honom genom att uppstå som han."*

Vi vet att vår gamla människa skall bli korsfäst med honom för att den syndiga kroppen skall berövas sin makt, så att vi inte längre är slavar under synden. Ty den som är död är frikänd från synden. När vi nu har dött med Kristus är vår tro att vi också skall leva med honom. Vi vet ju att Kristus har uppväckts från de döda och inte mer skall dö. Döden är inte längre Herre över honom. När han dog, dog han bort från synden, en gång för alla. När han nu lever, lever han för Gud. Så skall också ni se på er själva: i Kristus Jesus är ni döda för synden men lever för Gud. Synden skall alltså inte få härska i er dödliga kropp, så att ni lyder dess begär. Låt inte synden bruka era lemmar som redskap för orättfärdighe-ten, utan låt Gud bruka er, ni som ju har återvänt till livet från döden; låt honom använda era lemmar som redskap för rättfärdigheten." (Romarbrevet 6:3-13)

Fri jag är, med blodet köpt.
Vad är mer än denna skatten,
Att jag blivit döpt i vatten?
Gud i sin treenighet
Gett mig evig salighet.

Anders Nordberg

Titta, där är han!

Ett år gjorde jag tillsammans med tre arbetskamrater en resa till Brasilien. Huvudsyftet med resan var att vi skulle besöka barnhem och skolor som vi anställda stöder genom vår egen faderbarnsfond. Men vi hann också se oss omkring lite.

Det kändes väldigt spännande och roligt att komma till Sydamerika där jag aldrig varit tidigare. Redan första morgonen gick vi till den berömda badstranden Copacabana.

När vi promenerade utefter stranden ropade plötsligt Göran "Titta där är han!" Jag undrade vem han menade. Inte kände vi väl någon här? Så följde jag Görans arm och finger som pekade högt upp i skyn. Ja, vem tror ni Göran pekade på? Jo, det var Kristus!

Det finns oändligt många statyer i världen. Av dem är det bara ett fåtal statyer som många av oss känner igen utan att själva ha sett dem i verkligheten. En av dessa är Kristusstatyn i Rio de Janeiro i Brasilien. Jesus står med utsträckta armar mot hela världen. Man kan nästan höra honom säga: *"Kom till mig, alla ni som är tyngda av bördor; jag skall skänka er vila"* (Matt 11:29) eller *"Låt barnen komma hit till mig"* (Mark 10:15).

Kristusstatyn står på det 710 m höga berget Corcovado. Ibland är statyn insvept i moln så den inte syns alls, ibland är molnen under statyn, så Kristus liksom

svävar på molnen. Det för tankarna både till hur det kanske såg ut när Jesus togs upp till himlen och när han ska komma åter. Statyn, som skapats av skulptören Paul Landowski, är 38 m hög och står dessutom på ett 8 m högt fundament och väger totalt 145 ton.

Vi svenskar kan känna oss lite stolta över att monumentet till viss del är byggt av dåvarande Skånska Cement och att betongen i fundamentet kommer från Limhamn i Malmö. Ytskiktet är gjort av täljsten. Grundstenen till konstruktionen lades på plats den 4 april 1922 i samband med 100-årsfirandet av Brasiliens själv-

ständighet. Själva invigningen ägde rum 9½ år senare, den 12 oktober 1931. I år blir den alltså 90 år – Jesus talar ju om vikten av att bygga på stadig och säker grund, *"Den som hör dessa mina ord och handlar efter dem är som en klok man som byggde sitt hus på berggrund"* (eller hälleberget som det står i 1917 års bibelöversättning). *Regnet öste ner, floden kom, vindarna blåste och kastade sig mot huset, men det rasade inte, eftersom det var byggt på berggrund"* (Matt.7:24-25).

2007 röstades Kristusstatyn fram som ett av Världens sju nya underverk. Fantastiskt nog så går det att ta sig upp på Cor-

covado antingen med en kugghjulsdriven bergbana av samma typ som bergbanan på Skansen i Stockholm eller med taxi. Bergbanan lät lockande, men vi hade lite ont om tid så vi tog taxi. När vi steg av var det ett par trappor kvar till slutmålet. När vi gått uppför första trappan tog jag ett fint kort av Kristusstatyn bakifrån. Nu hade vi bara en trappa kvar för att se statyn framifrån. Men vilken besvikelse! På den korta stunden hade molnen svept in Kristus. Vi kunde inte se honom! Trots att vi var så nära att vi praktiskt taget kunde räkna ut handen och känna på hans mantelfäll – som kvinnan i Bibeln gjorde för att få kraft och bli botad från sin sjukdom (hon hade haft blödningar i 12 år som inte gått att stoppa, Mark. 5:25) – så kunde vi inte se honom.

Vi satte oss vid en utomhusservering och väntade på att molnen skulle försvinna. Men det gjorde de inte, och efter en timmes väntan måste vi åka vidare. Så tråkigt det kändes. Men efter ett tag insåg jag att jag hade något viktigt att lära mig av detta. I våra liv vandrar Jesus vid vår sida. Vid enstaka tillfällen upplever vi att han mycket påtagligt är där. För det mesta kanske vi inte känner någonting alls. Vid andra tillfällen känns det som han övergivit oss. Men även när han är insvept i dimmoln och vi inte ser honom, så kan vi vara förvissade om att han är oss lika nära ändå och att vi skulle kunna sträcka ut handen och känna hans mantelfäll.

Detta får mig att tänka på den fina sång som jag – från min gamla grammofonskiva – kan höra Einar Ekberg med sin vackra barytonröst sjunga:

Någonstans bland alla skuggorna står Jesus

*Finns det kors alltför tunga att bära
blir prövningen stundom för svår;
finns det ingen som se dina tårar
och ingen som nöden förstår.*

Refräng:

Någonstans bland alla skuggorna står Jesus

*För att hjälpa dig i nöden finns han där.
Ser du efter ska du finna att där står han
för att lätta alla bördor som du bär.*

*Kanske molnen har kommit för solen
och livet syns mörkt för din del.
Är du bitter måhända i hjärtat
och drömmen om lyckan slog fel.*

Refräng: *Någonstans bland alla skuggorna...*

*Har de brustna förhoppningars skugga
förvandlat din dag uti natt.
Kanske allt dig synes förgäves
och lågan flämtar så matt.*

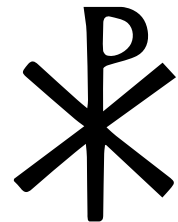
Refräng: *Någonstans bland alla skuggorna...*

Jag hör åter Göran ropa – denna gång till Dig och till mig: Titta där är han! Kristus med armarna utbredda till ett kors. "Kom!"

*Lena Åkerlund
Svenska Kyrkans Lekmannaförbund,
Stockholms stift
Stiftelsen Brödet, ordf.*

Copacabana.

2021 - ETT BÖNENS ÅR

Svenska kyrkans lekmanaförbund har tillsammans med andra kristna organisationer utropat år 2021 till ett bönenens år. Naturligtvis är varje år ett bönenens år, men just i år är tanken att vi ska koncentrera oss ännu lite mer på bönen. Det har du förmodligen redan lagt märke till här i vår tidskrift där flera artiklar om bön har blivit publicerade.

Böneuppropet började redan den Första söndagen i advent med en nationell bönesamling i S:ta Clara kyrka där Lekmanaförbundet var en av medarrangörerna. Vi befinner oss alltså just nu halvvägs in i detta bönenens år och jag hoppas att du är med och ber i dina sammanhang.

Men om man saknar en grupp att be med?

Under detta bönenens år har Lekmanaförbundet startat en bönegrupp inom förbundsstyrelsen som möts till bön en gång per månad via telefon. Under pandemin har svårigheten varit att inte kunna träffas fysiskt, men det finns möjlighet att arrangera bön via telefonmöte och det har visat sig fungera mycket bra.

Stiftsstyrelserna uppmanas att starta bönegrupper i sina stift vilket redan har skett i Skara stift och snart startar en bönegrupp också i styrelsen för Härnösands stift. Eftersom begränsningar för fysiska sammankomster kvarstår arrangeras även dessa möten som telefonmöten.

Också i kårerna har det startats bönegrupper som telefonmöten och i skrivandets stund finns det bönegrupper i Skara, Växjö och Västerås stift. I Skara stift samlas styrelsen och representanter från kårerna till bönemöte via telefon varannan vecka. Dessa möten har visat sig vara mycket uppskattade bland deltagarna. Givetvis finns det bönegrupper på andra håll som vi inte har kännedom om, men vi vill betona att det under detta bönenens år startar nya bönegrupper hela tiden.

Saknas det en bönegrupp där du bor?

Om det saknas en bönegrupp där du bor är det hög tid att du tillsammans med några andra startar en bönegrupp som ett telefonmöte på din ort. Det är inte komplicerat och det finns en agenda (se sid 8) utarbetad som är lätt att följa. Du kan få hjälp från förbundet med att starta en bönegrupp och någon kan vara med vid första mötet för att underlätta starten. En vanlig invändning är att man upplever att man inte kan be tillsammans med andra, men både bibeln och psalmboken innehåller många böner som man kan använda istället för att be med egna ord.

Huvuddelarna i ett bönemöte per telefon enligt agendan är:

- Bibelläsning: Vi läser texterna inför kommande söndag.
- Kort samtal om texterna.
- Den tysta bönen: Vi ber personligt för var och en av mötesdeltagarna under tystnad.

- Den gemensamma bönen: Vi ber med bibelns ord, psalmer eller egna ord.

Bön på nationaldagen

Lekmanaförbundet samarbetar med flera olika kristna organisationer och en av dem, Sverigebönen, uppmanar till bön för vårt land på nationaldagen. Det finns ett förslag på sju områden att be för vid en bönesamling på nationaldagen:

1. Be för politiker och myndigheter
2. Be för Guds församling på varje ort
3. Be för familjen
4. Be för media
5. Be för utbildning
6. Be för näringsliv och arbetsplatser
7. Be för kultur och idrottsvärlden

Eftersom det fortfarande råder begränsningar kan det vara ett alternativ att även arrangera bön på nationaldagen som ett telefonmöte som beskrivits i denna artikel.

Jag hoppas att du har blivit inspirerad till att starta en bönegrupp. Har du frågor får du gärna kontakta mig på epost: astrom.anders@gmail.com eller telefon 070-595 28 08.

Hör av dig om du behöver hjälp med att komma igång.

*Anders Åström
Ordf. Skara stiftsförbund*

Första Söndagen efter trefaldighet *Vårt Dop*

Gammatestamentlig läsning
Hesekiel 36:25-28

Epistel
Romarbrevet 6:3-11

Evangelium
Johannesevangeliet 3:1-8

Agenda till ledning för Lekmannaförbundets bönesamlingar

1. Välkommen

Påbörja mötet med att hälsa varandra välkomna i Kristus

2. Utse Mötesordförande och Sekreterare (Minnesanteckningar)

Sekreteraren noterar vilka som är närvarande i telefon- eller det digitala mötet.

3. Syndabekännelse eller Överlåtelsebön s. 1741 ff. i Svenska Psalmboken

4. Läsning ur Bibeln - kommande söndags predikotexter inkl. Psaltarpsalm delas på minst tre textläsare:

- Den Gammatestamentliga läsningen (GT) och Psaltarpsalm hämtad från kommande söndags predikotexter
- Den Nytestamentliga läsningen (NT) hämtad från kommande söndags Epistel
- Evangelium

5. Samtal, tankar, frågor och reflektioner kring kommande söndags tema och texter

6. Bönestund

6.1 Börja med att be för var och en i tystnad. Någon av mötesvärdarna (t.ex. Mötesordföranden) nämner ett namn högt på de närvarande och sedan ber alla i tystnad omkring en halv minut

i tur och ordning för resp. omnämnd. Sedan efter det alla gemensamt har bett för var och en som är närvarande i mötet fortsätter alla att be för den mötesvärd som dittills (t.ex. mötesordföranden) föreslagit namn på andra förbönssubjekt än på sig själv, detta genom förslag om bön från övrig mötesvärd. Slutligen ber vi för dem som kallats till mötet men som inte är närvarande.

6.2 Dagens bön (Söndagens kollektbön) efter eget val bland evangelieböckens kollektböner

6.3 Fri bön - Härefter följer, om man så önskar, fri bön där den som så önskar får be högt.

Man kan också dela en psalm eller en skriven bön etc.

Aktuella ämnen är

a) Befrielse från och Utrotning av nu pågående Pandemi (Covid 19), och all ondska förknippa därmed - död, intensivvård, smittspridning, överbelastning, utbrändhet och orimliga krav i vård på sjukhus och i äldreboenden, arbetslöshet, oro, rädsla m.m.

b) Befrielse från och utrotning av Kriminalitet, Hat och våld (oro, brottslighet) annan ondska i världen, i Sverige, i organisationer och i familjer samt bön för öppenhet, kärlek, omsorg, ansvar, medhjälp. ständig förbön för Guds ledning i riktning mot ett me-

ningsfullt liv på den grund som Herren ansvarar.

c) Bön om tro, och om den helige Andes grepp om oss alla. Vi ber om att Gud ska ta hand om vårt land så att Jesus Kristus blir en realitet och en livgivande och genomträngande norm i hela vårt samhälle. Vi ber om att Sekulariseringen i vårt land ska upphöra till förmån för tillvändhet till Kristus - Kristus i centrum i Sverige och i hela världen Vi ber för vår kyrka, vårt Lekmannaförbund, för Sverige som synonymt med ett Kristet land - ja för hela den Kristna familjen på jorden!

7. Avslutning i tacksägelse och med följande böner

7.1) Fader Vår (Vår Fader)

7.2) Herrens Välsignelse och

7.3) Vaka över oss Herre, himmelske Fader, och bevara oss från allt ont både till kropp och själ. Ge oss nåd att i denna natt trygga vila under ditt beskydd. Och när slutligen vår sista afton kommer, låt oss då få insomna i din frid, att vi må uppvakna till din härlighet. Genom din Son, Jesus Kristus vår Herre. Amen.

Begrundande i stillhet!

AMEN

Sommarmöte 2021

*på Hjo folkhögskola 2-4 juli är **inställt** p g a pandemin.*

Men vi kommer att spela in en del av programmet och du kan ta del av det via hemsidan www.lekmanikyrkan.se under juli månad.

Medverkande:
Anders Sjöberg m fl

Frågor om programmet på hemsidan besvaras av
Anders Åström
Tfn: 070-595 28 08
Mail: lekmaniskara@gmail.com

BÖNEN EN KRAFTKÄLLA

Svenska kyrkans lekmanaförbund strävar, särskilt under detta börens år 2021, efter att få vara ett regelbundet bedjande förbund i Kristus!

Vi läser i Lukas evangelium att en gång då prästen Sakarias fullgjorde sin prästtjänst inför Gud och då han efter sedvanlig lottning skulle gå in i Herrens tempel och tända rökelseoffret stod allt folket utanför och bad medan offret pågick. Det står skrivet, *"Allt folket stod utanför och bad."* (Lukas 1:10) Under det att offerröken steg upp mot himlen steg också börens rökelse upp till Herren. En Herrens ängel visade sig för prästen invid rökelsealtaret. Han hade bud från himlen om att Sakarias och hans hustru, Elisabet, skulle få en son Föräldrarna skulle ge honom namnet Johannes. *"Han skall bli din glädje och fröjd, och många kommer att glädja sig över hans födelse."* (Lukas 1:14) Vägröjaren för Jesus, Johannes – störst av dem som fötts av kvinnor – skulle komma. Bebdelsen om detta kom medan röken steg från och medan en hel menighet omslöt den digra stunden med bön.

"Allt folket" bad! Tänk vilken välsignelse som kan gjutas ner över en bygd, när ett stort eller mindre antal människor vecka efter vecka är samlade till gudstjänst med fysisk eller digital närvaro tillsammans med övriga gudstjänstfirare gör gudstjänsten till en **börens gudstjänst**.

Sådan skulle varje gudstjänst utformas, *ty Guds hus är ett bönehus och gudstjänsten är en sammankomst där varje gudstjänstdeltagare är en bedjare*. Med sådan utformning och med sådant innehåll blir varje gudstjänst en välsignad gudstjänst. Detta sker inte endast genom att ledaren av gudstjänsten (prästen, diakonen eller annan) håller en god predikan och framträder med bön från altaret eller i predikstolen. Nej i den rätta gudstjän-

ten utövar varje deltagare det allmänna prästadömet.

Algot Tergel, förbundsordförande 1958-1976, präst, lärare och författare berättade en gång om möten i ungdomen med trogna gudstjänstdeltagare bl.a. om en man som i ur och skur varje söndag vandrade en lång väg till kyrkan i sin församling. Några främlingar hade iakttagit mannen och de ville skoja med, kanske reta honom. De frågade bl.a. följande: *"Om den onde själv nu på söndag tog predikstolen i besittning, skulle du då lika mangrant komma till kyrkan?"* Mannen svarade: *"Ja, då skulle jag verkligen behöva vara där för att med andra församlingsbor be, så att han inte vållade någon skada."* Mannen var en i verklig mening *"kyrklig människa"*, en bönemänniska.

Lekmanaförbundet verkar i hela Sverige, med olika resurser och initiativ i alla kyrkans tretton stift, först och främst inom de lokala grupperna i kyrkans församlingar och pastorat men också på stifts- och riksplanet. Resultatet av vårt arbete för Kristus beror till mycket stor del på om vi alla omsluter varandra och om allt vårt handlande är förankrat **hos Kristus i tacksägelse, bön och förbön**. Det är inte i första hand vårt eget organise-

rade arbete vi ska be för utan och särskilt för församlingarnas eller pastoratets gudstjänstliv, och hela kyrkans arbete härutöver med diakoni, undervisning och mission. Detta är en central tanke i Lekmanaförbundets aktionsplan. Martin Luther sa en gång: *"Nu har jag haft så mycket att göra, så jag har måst avsätta dubbelt så mycket tid till bön."* Vi kan ställa oss frågan: Gör vi så, eller försummar vi vårt böneliv i en omvärld präglad av sekularisering, Gudsfrånvändhet och materiel målinriktning?

Jesus – vår förebild

Jesus är vår stora förebild när det gäller allt och inte minst vad gäller vårt böneliv. Han skulle inte ha kunnat säga *"Jag och Fadern är ett"*, om han inte hade förvandlat allt i bön. När vi med bilden av Jesus i våra hjärtan nalkas Gud i bön kan vi lovprisa honom och konstatera att *"Intet är för stort för Skaparen att utföra, och intet är för litet för honom att ha omvårdnad om."* Guds kärlek omsluter varje liten människa – avpassad efter hans eller hennes behov.

Hela livet är en **böneskola**, och i den skolan får vi gå till vårt livs sista dag. Vi får erfara mer och mer av börens möjligheter, komma Gud alltmer nära, se allt klarare vilken kärleksfull Gud vi har. Bönen leder oss allt närmare Gud, så att han får tillfälle att omskapa oss, till dess vi upplever hans närhet i ordlös tillbedjan. Då är det Gud själv vi ber om. **Thomas a Kempis** skriver: *"Det är för ringa och för otillfredsställande vad du än tilldelar mig av det som inte är du själv."*

Långa tider under vilka Gud tiger kan det, trots våra trägna böner, vara svårt att tro på bönen. Men håller vi bara ut i bön, så kan vi allt mera be i tro. Gud segrar i våra liv. Då ser vi inte längre på livets enskildheter i grodperspektiv utan i evighetsperspektiv. Så blir Guds mening alltmer klarlagd för oss. Samtidigt förstär

vi att först hemma hos Gud i himlen ska alla frågetecken bli utträtade. Jesus levde sitt böneliv inom ramen för den judiska fromheten, men samtidigt var och är han den store nydanaren, fullkomnaren. Varje plats kunde för Jesus vara en böneplats. Han visste att vi behöver stillheten i vår bön. Därför anvisar eller anbefaller han den stilla kammaren där vi kan be till vår Fader i det fördolda (Matteus 6:6) Själv valde han för sina bönenätter gärna stilla platser – uppe på något berg eller bortom sjön Genesaret. Där, under de blinkande himlastjärnorna, samtalade han med sin himmelske Fader.

Inför svåra avgöranden förberedde sig Jesus i **bön**. Medan Johannes döpte Jesus i Jordan bad han, så att himlen öppnade sig över honom och han blev fylld av den helige Ande. (Lukas 3:21). Så öppnades himlen över den kommande gärningen, till vilken dopet var en invigning. **Kallel-sen av de tolv apostlarna** föregicks av en **bönenatt**. (Lukas 6:12) I Getsemane örtagård kämpade Jesus i bön utblottad, "bedrövad ända till döds." Getsemanebönen ledde till Getsemanesegern. Jesus blev beredd att bära all världens synd och skuld jämte all dess ångest in i korsdöden, den självutgivande kärlekens seger. Efter tider av självutgivelse, människor till hjälp, hämtade Jesus alltid förnyad andlig kraft genom bön. "Tidigt nästa morgon, medan det ännu var mörkt, gav han sig av därifrån och gav sig bort till en enslig plats, och där bad han." (Markus 1:35) Sedan han genom bespisningsundret mättat 5 000 människor "gick han upp på berget för att vara för sig själv och be". (Matteus 14:23).

Genom dessa bibliska texter kommer Jesus oss mänskligt nära. Texterna lär oss förstå, att han skall "förstå vår nöd och stå oss bi med kraften av sin Ande".

Betänk gärna **Ylva Eggehorn's psalm nr 256:1**, där det heter: "Din ensamhet har stränder in mot ljuset." Det är bara genom bön som vi kan få kraft att göra Jesu bekännelse i Getsemane till vår: "**Låt din vilja ske, inte min.**" Denna bönebekännelse har kallats för "**det djupas-te religiösa ord som någonsin uttalats**". Som bedjare och lärjungar alltmånga nära Jesus förstår vi allt bättre bekännelsen i Johannes 1:16: "Av hans fullhet har vi alla fått del, med nåd och åter nåd." George Dawson formulerade följande bön: "Allsmäktige Gud, skänk av din fullhets

rikedom, vishet och kraft åt oss, vi som behöver så mycket, som saknar så mycket, som har så litet. Drag vår vilja till din! Lyft vårt förstånd upp till ditt himmelska ljus, så att vi därigenom kan se vad som är rätt, och draga av din kärlek låter vår vilja och vårt förstånd, samverka i din tjänst, tills slutligen kropp, själ och ande hör dig till och du är vår Fader, vår evige vän." Amen (1600-tal)

Bönens makt

Bibeln har mycket att lära ut om bedjare och förbedjare. I 2 Mosebok kap 17 berättas om en strid mellan Israel och konung Amalek. Det står då att så länge **Mose höll upp sina händer** (tolkas som = i bön) så "**rådde Israel**" Men när han lät sin hand sjunka, "**rådde Amalek**".

Och då läser vi: "När Moses händer blev tunga, tog de en sten och lade under honom, och på den satte han sig. Sedan stödde Aron och Hur hans händer, en på vardera sidan. Så hölls hans händer stadiga, till dess solen gick ned, Och Josua slog Amalek och hans folk." Tre behjärtade män stödde varandra i bönevaka för folket.

Den strid som vi har läst om kan vi se som en bild av den kamp mot onda makter som pågår inom varje människa och folk. Det är den strid som Paulus syftar på, när han i Efesierbrevet 6:10-20 talar om den kamp som vi har att utkämpa mot "ondskans andekrafter i himlarymderna". Om den striden säger han: "Gör detta under åkallan och bön och be i er ande varje stund. Därför skall ni hålla er vakna och aldrig tröttna i er bön för alla de heliga." Sedan ber han också om förbön för sig själv: "Be också för mig att orden läggs i min mun och att jag talar frimodigt när jag bär fram hemligheten i evangeliet."

För några år sedan brukade Lekmannaförbundet genom en av sina kårer i en av våra domkyrkoförsamlingar samlas varje söndag i församlingssalen före högmässan och be för den kommande gudstjänsten. Ingenting kan vara så trösterikt och så inspirerande, som när prästen känner att församlingen ber för henne/honom, ber att hjärtan måtte öppna sig för ordet – till väckelse, tröst och vägledning. Låt oss lyda Paulus mening: "**Hämta nu styrka av Herren, av hans oerhörda kraft.**" (Efesierbrevet 6:10)

Jesus som förbedjare

Jesus var den store förbedjaren. Till Petrus säger han: "Jag har bett för dig att din tro inte ska ta slut." (Lukas 22:32) Detta inträffade före Petrus' stora nederlag mot frestaren – när han förnekade Jesus, sin Herre och Mästare. Kanske var det minnet av Jesus ord och sedan mötet med Mästarens blick som räddade honom till ånger och botgöring. (Lukas 22:54-62)

Jesus bad för barnen, när han lade händerna på dem och välsignade dem. (Matteus 19:13). Ock visst var det väl under bön som han helade de sjuka. När han en gång botade en som var döv och nästan stum, "**såg han upp mot himlen**" innan han svarade sitt "**Effata**". (Markus 7:31-35)

Enligt Johannes 17 kap bad Jesus sin "**översteprästeliga förbön**". Den förbönen gäller för alla kristna i alla tider. "Men inte bara för dem (apostlarna) ber jag, utan också för alla som genom deras ord tror på mig." (Johannes 17:20) Hans förbön här är en gång på gång upprepad bön om de kristnas enhet: "Jag ber att de alla må bli ett."

Förbörens välsignelse

När vi ber om förnyelse i våra egna liv, i församlingen, i vår lekmanarörelse, låt oss då också samla oss i bön om kristen enhet i vår svenska kristenhet. Hur viktigt det är att detta blir verklighet förstår vi av Jesu ord i bönen: "Då (när lärjungarna blivit ett) skall världen förstå att du har sänt mig och älskat dem såsom du har älskat mig." (Johannes 17:22-23) Här är det inte avgörande om vi håller oss till Paulus eller till Petrus, till ett visst samfund, en viss fromhetsinriktning. **Det avgörande är att vi håller oss till Kristus, så att han mer och mer blir det verkliga livet i våra egna liv. Förbönen**

skänker Guds välsignelse inte bara åt dem som vi ber för. Även förbedjarna själva blir välsignade. Förbönen är en hjälp mot våra själviska sinnen. Förbönen leder oss in i en kärlekens solidaritet med människor. Det kan vara klokt att ha en förbönslista att följa. Den har en tendens att bli längre och längre.

Vi får inte glömma den gemensamma förbön som vi delar varje söndag i gudstjänst och högmässa. Präst och gudstjänstledare tillika med grupper av församlingsbor (lekman) kan bygga upp kyrkans allmänna förbön så, att den innefattar aktuella förhållanden i världen, i kyrkan och i församlingen och att den tar med människor som särskilt behöver eller/och särskilt har bett om förbön. En lekman kan också leda denna förbön. Vi kan minnas ett ord från Jobs bok i Gamla testamentet – (Job 42:10): *"Och då nu Job bad för sina vänner, upprättade Herren åter honom själv"*. Vi säger ofta i förbigående: *"Jag ska tänka på dig"*. Det vore bra om vi också kunde säga: *"Jag ska be för dig"*. Det är en bekännelse som ofta tas emot med tacksamhet och som fördjupar vår kontakt med människor. På detta sätt förmedlas hjälp och tröst. Förbönen blir lik ett nådemedel.

Bön och Tacksägelse

Genom förbönen kan vi också få uppleva böneglädje. Paulus skriver: *"Jag tackar min Gud var gång jag tänker på er, alltid, i alla mina böner för er alla. Och det är med glädje jag ber för er"*. Åkallan, bön och tacksägelse hör ihop. *"Var alltid glada, be ständigt och tacka hela tiden Gud. Gör så, det är Guds vilja i Kristus Jesus."* (1 Tessalonikerbrevet 5:16-18)

Vi får delta i en tacksägelse vid varje högmässa med församlingen, tackägelse till Gud efter avslutningen i skriftemålet. Hur är den tacksägelsen utformad i den ordning som din församling brukar tillämpa?

Det finns en rörande bön formulerad av kyrkofadern Hieronymus, han som på 400-talet översatte Bibeln från grekiska och hebreiska till latin – Vulgata-översättningen. Han bodde i samband med sitt översättningsarbete långa tider i en grotta alldeles intill födelsegrottan i Betlehem. Han skildrar en uppenbarelse som han har haft: *"Så ofta jag blickar mot Betlehem har mitt hjärta ett samtal med barnet Jesus"*. Hieronymus ber:

"Ack Herre Jesus, hur du fryser och darar, hur hårt du ligger för min salighets skull. Hur skall jag kunna vedergälla dig för detta?" Barnet svarar: *"Jag önskar ingenting, käre Hieronymus. Giv dig till freds. Jag skall bli ännu torftigare i ertagården och på det heliga korset."* Hieronymus säger: *"Kära Kristusbarn. Jag måste nödvändigtvis få ge dig något. Jag vill ge dig alla mina pengar."* Svaret han får är detta: *"Ge mig dina synder, ditt onda samvete och din förtappelse."* Den gamle mannen i grottan frågar då: *"Vad skall du göra med dem?"* Kristusbarnet svarar: *"Jag skall ta dem på mina skuldror, det skall vara min härlighet."* Då säger Hieronymus: *"Jag trodde att du ville ha något gott av mig, och så vill du bara ha det onda hos mig. Tag bort vad som är mitt! Ge mig det som är ditt! Så blir jag fri från synden och viss om det eviga livet."*

I detta sammanhang kan det finnas skäl att komma ihåg att Paulus använder ett ord som vi brukar ersätta med *"försoning"* (reconciliation) men som i grundspråket, grekiskan egentligen har betydelsen *"byte"*. Det har ju också många gånger talats om försoning som *"det heliga bytet"*. I vår psalmbok finns en **Frostensonpsalm** med följande innehåll: *"Du själv är gåvan Gud oss gav. Den räcks åt alla utan krav, och här ett saligt byte sker: du tar vår skuld, din frid du ger."* (Sv Ps 73 vers 2), Här anar vi något av hemligheten i fråga om bönhörelse.

Jesus har ju lovat oss, att vi skall få allt som vi ber om i hans namn. Men att be i Jesu namn, betyder att be i en trons förening med Jesus. Namnet Jesus betyder ju Jesus som person, frälsare, försonare och saliggörare – Gud uppenbarad i en människa. När vi ber i tro d.v.s. i gemenskap med Jesus och förenad med honom, så ber vi endast om det som han i sin allvisa kärlek vill ge oss. Det är långt mellan detta böneinnehåll och våra många själviska begärböner. **Hur skulle det se ut i världen om alla begärböner blev infriade? Nej, Gud ser till det som gagnar vårt eviga väl, inte till det som mänskligt kan te sig åtråvärt. Men denna sanning har vi ofta så svårt att förstå.**

Gud har inte samma tidtabell som vi. Bibeln har olika ord för begreppet "tid"; ett för vår tid (kronos), ett för Guds tid (aion). Gud känner till våra

minuter, men han räknar också i *"eoner"*, *"tidsåldrar"*, *"evigheter"*. Augustinus talar om *"Guds eviga nu"*. Hur skulle vi då kunna begära att Gud skulle ge oss det vi ber om exakt i vår tid? **Gud hör alltid bön. Men han låter sin nåd och kärlek flöda över oss på det sätt och i den tid som är i överensstämmelse med hans allvisa kärlek.**

Ständig bön

Paulus påminner oss på många olika sätt om att vi ska leva i ständig bön. Till församlingen i Thessalonike skriver han i sitt första brev *"Be ständigt"* (1 Thess 5:17) och till de kristna i Kolossai skriver han *"Var uthålliga i bönen, vaka och be under tacksägelse"*. (Kol 4:2) Hur ska man kunna leva i ständig bön? En öst-erländsk pilgrim funderade över just det problemet. Han bad ständigt en bön som stammar från urkristen tid: *"Herre Jesus Kristus, Guds son, förbarma dig över mig syndare."* Han frågade erfarna kristna på olika orter vad ständig bön kunde betyda. Till slut fick han av en enkel eremit förklaringen: **"Bed din Jesusbön regelbundet. Upprepa den så snart du har möjlighet därtill. Då ska du upptäcka att du blir så ett med bönen, och därmed så ett med Jesus att bönelivet blir din ständiga atmosfär."**

I många länder, inte minst i länder österut bakom den forna 'järnridån' m.fl. hindras många kristna i sin kristendomsutövning. **Ingen kan dock hindra någon från att leva i ständig bön, ständig gemenskap med Jesus.** Jesus uppmuntar oss och säger att vi ska gå in i vår kammare och be i det fördolda. **Vår hjärtan skulle kunna vara sådana kammare, där bönen i Ande och sanning lever och gestaltar det yttre livet.**

Vi ber o Herre att våra ögon som har sett din stora kärlek också får se ditt saliga hopp; att de läppar som har sjungit Helig, Helig, Helig må tala sanningen; att de fötter, som har vandrat i ditt hus, må vandra ljusets vägar. Låt din nåd bli stor över oss, som tillber dig, och låt din kärlek förbli med oss, så att vi överflödande må uppenbara din härlighet, genom Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Algot Tergel, förbundsordförande 1958-1976, präst, lärare och författare – Studiehäfte, Lekmannaförbundet 1988.

Anders Nordberg

Kyrkans födelse del V

Kyrkans födelse enligt evangelisten Lukas genom Apostlagärningarna, med Petrus och Paulus samt kyrkans identitet och tillväxt därefter – Petrus, Paulus, Gnosticism, Marcion, Irenaeus, Tertullianus, Clemens, Origenes, Konstantin och Athanasius.

De kristna och den romerska staten

I tidiga kristna skrifter avspeglas olika inställningar till det romerska kejsardömet. De skilda uppfattningarna fortlevde in på andra och tredje århundradet. Med hänvisning till Romarbrevet 13 och Apostlagärningarna betonade **apologeterna** (författare, skribenter som under 100 och 200-talet försvarade de kristna gentemot Rom) i sitt försvar för sin tro, att de kristna var laglydiga medborgare, som betalade sina skatter och som bad för kejsarna. De kristna deltog inte i krigstjänst men engagerade sig i en mer effektiv andlig krigsföring, och genom sina böner bidrog de till Roms segrar i rättfärdiga krig.

Dessa författare sökte demonstrera att om man inte ville tillbe romerska gudar kunde man likväl vara goda romare. Apologeterna yrkade att sambandet mellan den romerska religionen och den romerska staten skulle klippas av och att kejsarna skulle tillåta utövandet av andra religioner t.ex. kristendom. Några kristna skribenter hävdade felaktigt, att bara korrumperade kejsare hade förföljt församlingen. Några antydde att kyrkan och kejsardömet kunde ha en gemensam bestämmelse. De hade börjat samtidigt såtillvida att Jesus föddes under den förste kejsarens, **Augustus**, regering och de hade haft framgång tillsammans. De hävdade att den fred som kejsaren vunnit – **Pax Romana** – hade Gud givit för att underlätta spridandet av kristendomen

– *"en filosofi som passar bra ihop med kejsardömet"* (Melito).

Tertullianus var mindre optimistisk och följde Uppenbarelsebokens apokalyptiska tradition. Han ansåg att hela det sociala och offentliga livets samhällsbyggnad hade blivit förorenat av avgudadyrkan. Det var otänkbart, att en kristen skulle ta kejsarlig tjänst., långt mindre kunde han själv bli kejsare. Nordafrikanska kristna intog i allmänhet en mer hånfull och trotsig attityd emot det romerska väldet. År 180 utbrast en av de kristna martyrererna från Scilum: *"Jag erkänner inte det världsliga kejsardömet!"*

I början av det tredje århundradet blev det modernt att i en och samma religion kombinera dyrkandet av olika gudar. Vissa av kejsarna visade kristendomen särskilt intresse. **Kejsar Alexander Severus** sades ha en staty bland sina statyer i sitt tempel som representerade Jesus. Kejsarens mor hade kontakt med **Hippolytos** och **Origenes**, som också korresponderade med **kejsar Filippus**, araben, och hans gemål. Men det var utanför det romerska kejsardömet som kristendomen först blev kungars och prinsars religion. **Kungliga familjer antog i början av 200-talet kristendomen i Edessa**, ett av den syrisktalande kristenhetens huvudcentra, och andra kungligheter i Armenien och Georgien gjorde det ett århundrade senare. Edessa (i norra Syrien på en plats som hette Urhay, numera

Urfa eller Sanhurfa i södra Turkiet grundad 303 f. Kr. – uppkallad efter Edessa i Grekland) blev tidigt kristnat under en kung **Abgar** och blev ett centrum för kristendomen i Syrien samt var huvudstad i **Osrhoeniska riket**.

Hur de första kristna firade gudstjänst

I 1 Korintierbrevet, där man finner den kanske allra första beskrivningen av gudstjänsten i den kristna församlingen, hänvisar Paulus ständigt till Gamla testamentet (G.T.). Detta var naturligt, då de kristna hade klart för sig att mycket i G.T. var förebilder till Kristus, enligt Jesu egna ord. Enligt Jesu egna ord till församlingen i Korint, skrivet ca år 55, **skildrar Paulus församlingen som det nya Israel, ett levande mönster för ett kristet liv, baserat på ett nytt exodus (uttåg). Paulus visar på sambandet mellan nattvarden och den judiska påskan, som firade Guds frälsande kärlek och kraft, när han kallade Israel att bli hans folk och sedan räddade det ur Egyptens tyranni.**

Enligt Paulus hade församlingen intagit det gamla judiska samfundets plats och sammanfört både judar och greker i en enda gudsfamilj av omvända män och kvinnor. Denna gemenskap av dem som trodde på Jesus stod vid gryningen till en ny tidsålder i sitt handlande med sitt gamla Israel. Det var den första generationen av ett nytt folk i världshistorien. De kändes igen genom sitt glada medve-

tande om att leva i ett nytt förhållande till Gud och att ha del i nådens och kraftens nya tidsålder. Allt detta var möjligt genom den helige Andes gåva, som följde på uppståndelsen och Jesu himmelfärd. Just denna erfarenhet kom att prägla den nytestamentliga gudstjänsten som något unikt, hur mycket den kristna kyrkan än har sitt judiska arv att tacka för. För att förklara **nattvarens innebörd** talar Paulus om **Jesus som de kristnas "påskalamn"**, men i den fanns också andra inslag invända, Den var också en gemenskapsmåltid **agape**, kärleksmåltid som hade sin motsvarighet i judiska bordsseder. Vid offentlig bön var ett gemensamt **amen** (hebreiskt ord som bekräftar vad som uttryckts i bönen, det vanliga sättet att visa sitt instämmande).

Sång och bön

Man vet mycket lite om de musikaliska inslagen i de ursprungliga gudstjänsterna. Det framgår inte om eller hur de musikinstrument som Paulus omnämner användes i gudstjänsterna. Det är oklart vilka psalmer som sjöngs och om det finns några rester kvar av dem. Bibelsällena som Filipperbrevet 2:6-11, Kolosserbrevet 1:15-20 och 1 Timoteusbrevet 3:16 innehåller vad som kan vara **tidiga lovsånger**, riktade till Kristus som Gud liksom de kristna i Bitynien gjorde ca 112. Efesierbrevet 5:14 är sannolikt ett exempel på en psalm som sjöngs inom de församlingar, – förmodligen vid dopgudstjänster som hade Paulus till lärare. **Böner** – antingen korta som Maranata (vår Herre, kom!), eller längre – utgjorde ett viktigt inslag i den korintiska gudstjänsten. Problem uppstod knutna till kvinnor som bad utan huvudbonad. Paulus gillade inte detta skick, fast han annars gärna lät troende kvinnor profetera och leda i bön inom församlingen.

Såväl profeterandet som bönen är **Andens gåvor**. Den frihet som de kristna i Korint åtnjöt skulle till fullo hållas i schack. Kort och bestämt sammanfattar Paulus det hela: *"Låt allt ske värdigt och med ordning."* Gudstjänsten blev efter Paulus död med tiden mer formell och stereotyp. Kanske medverkade biskopar och diakoner till detta. Vissa falska lärar uppstod och Johannesbrevet skrevs för att bemöta dessa. De kristna måste förklara att de trodde på Jesus Kristus som **sann människa och sann Gud**. Detta gjordes främst för att motverka **doketisterna**, som förnekade Kristi mänsklighet och ebioniterna, som tvivlade på Jesu

Konstantins triumfbåge.

unika ställning som Guds son. I **Ireneus'** och **Hippolytos'** (av Rom) beskrivningar av dopförrättningar ges exempel på mer formella bekännelser, som gäller tron på gudomens tre personer. Den förbryllande skriften *"De tolv apostlarnas lära"* (Didache) härrör troligen från de syriska kyrkorna. Den består av en moralisk traktat om *"De två vägarna"*, livet och döden men ger också föreskrifter om **agape** och **nattvarden**. Uppenbarligen ingick bestämda böner i kärleksmåltiden och nattvarden vilka bads när de kristna om söndagarna samlades för att *"bryta bröd och bära fram tack."* Dessa föregicks av trosbekännelsen och insamlandet av gåvor.

Clemens av Rom

Man vet mycket litet om **Clemens**, en av de tidigaste biskoparna eller presbytererna i Rom, som var påve från ca år 91 till år 101. Hans namn förknippas med ett offentligt brev känt som **1 Clemensbrevet**. Brevet är en öppen skrift från församlingen i Rom till församlingen i Korint som troligen skrevs vid slutet av första århundradet kort efter **kejsar Domitianus förföljelse** (efterträdde Titus med en regeringsperiod från oktober 51

till september 96). Detta är troligen **den äldsta skrift utanför NT som finns bevarad**. Brevet kritiserar de strider som uppstått inom församlingen i Korint, där några av de äldre ledarna avsattes av en yngre liten grupp. Brevet kastar ett intressant ljus över församlingslivet inte långt efter apostlarnas tid. Det saknas helt tecken på någon styrande biskop i Korint. Annars kallas kyrkans ledare antingen biskopar och diakoner eller äldste (presbyterer). Det hänvisas i vaga ordalag till Petrus och Paulus martyrskap. Brevet värdar till en enkel form av apostolisk succession. 1 Clemensbrevet lägger stark vikt vid god ordning och vid att den kristna tron åtföljs av goda gärningar med hänvisning till att Abraham blev frälst genom *"tro och gästfrihet"*. Boken citerar frikostigt ur G.T., judiska böcker utanför kanon och apostlarnas skrifter. Boken blev allmänt känd och omtyckt, bl.a. därför att det ansågs att författaren kände Petrus och Paulus och därför att den innehöll allvarliga uppmaningar till kristen ödmjukhet och kärlek. **Hermas** och **Dionysius** av Korint, verksamma mot slutet av 100-talet, kände till brevet och det förelästes ibland t.o.m. i kyrkan. **2 Clemensbrevet**, en annan tidig skrift,

är en anonym predikan, kanske från år 150. Andra skrifter från 300-talet har felaktigt tillskrivits Clemens.

Clemens intygade att söndagsgudstjänsten tagit fastare form. I sitt första brev omnämner han en stor förbön som var hämtad från församlingens liturgi (en beteckning på ordningen för gudstjänstens, särskilt nattvardens, firande). Han hävdade också att nattvarden kunde firas värdigt, bara om den förrättades av kyrkans ledare, som kallades biskopar eller presbyterer, äldste.

Så småningom standardiserade de kristna sitt gudstjänstfirande med framhållandet av nattvarden som liturgins centrum. Från **Justinus Martyrens** tid (100-165) fram till **Athanasius** (298-373) finns flera skildringar som beskriver söndagsgudstjänsten. Justinus nämner att den skriftläsning som inramade gudstjänsten, innefattade också läsning av *"apostlarnas minnesböcker"* d.v.s. NT:s evangelier, som uttalades av den utsedde ledaren, och av förböner för allt folket och en helig kyss. Denna ordets tjänst (som den senare kallades) följdes av nattvarden, då bröd och vin överräcktes till ledaren som uttalade en fri tacksägelsebön över det, och församlingen instämde med ett *"amen"*.

Kejsar Konstantin

Betydelsefulla förändringar ägde rum inom såväl kyrkan som den politiska strukturen i väst under 300-, 400- och 500-talen. Relationerna mellan kejsaren, kyrkan och den hedniska religionen förändrades oupphörligt under 300-talet. Det västromerska kejsardömet dukade under efter upprepade angrepp från de germanska barbarstammarna vid dess norra gränser. **Kejsar Konstantins** seger över **Maxentius i slaget vid Milviska bron** och hans tolkning av segern som ett **svar av de kristnas Gud på hans bön om hjälp drev kyrkan och staten in i en ny tidsålder**, för vilken ingendera var beredd. Ur detta nya förhållande mellan den kristna kyrkan och den kristne kejsaren härrör hela komplexet av kyrkostatrelationer under den senare delen av det romerska kejsardömet och under hela medeltiden. Historien om Konstantins omvändelse som kom år 312 – är såsom kejsaren själv berättade den för kyrkohistorikern Eusebios – välkänd.

Alarmerad av rapporter om att Maxentius skulle behärska trollkonster, bad Konstantin till den "högste Guden" om

Huvudet på en väldig staty av Konstantin som en gång stod i Konstantins basilika i Rom. Huvudet är 2,45 m högt och väger nio ton.

hjälp. Svaret blev ett korstecken mot middagshimlen "ovanför solen" med orden "in hoc signo vinces" (i detta tecken ska du segra). Den natten uppenbarade sig Kristus för honom i en dröm och bjöd honom använda tecknet – kanske Kristusmonogrammet – "som ett skydd i alla sammandrabbningar med sina fiender." Konstantin lydde, marscherade mot Rom, mötte Maxentius, vilken på ett "mirakulöst" sätt förmått ta upp kampen mot sin fiende utanför stadens befästningar, och segrade. Vid denna tidpunkt var kristendomen ett minoritetssamfund. **Kristendomen var dock vid århundradets slut 399-400 hela imperiets statsreligion.** Roms biskop, vars ledarskap för hela kyrkan hade betraktats som huvudsakligen en hedersbefattning, började nu göra anspråk på överhöghet över alla de kristna länderna i väst – åtminstone vad kyrkan beträffade. Vid det västra kejsardömet fall under påven Gregorius I:s tid kom den romerske ledaren att bli den verkliga härskaren över stora delar av det centrala Italien.

Man har tvivlat på berättelsens äkthet, men Konstantins anslutning till och lojalitet mot kristendomen var äkta, fast han hade en suddig uppfattning om den kristna tron och inte ens kunde klart skilja mellan **Jesu Kristi Fader** och **Sol Invictus** (den obesegrade solen).

Konstantin behöll den hedniska översteprästiteln Pontifex Maximus. Under ett årtionde fortsatte han att på sina mynt låta avbilda hedniska gudar, framförallt hans favoritgudom, den nyss nämnda solguden, och han lät inte döpa sig förrän i slutet av sitt liv. Men det var vanligt på den tiden att dröja med dop – för att undgå dödssynd. Att han behöll hedniska symboler var en nödvändig kompromiss med tanke på hans hedniska undersåtar, som ännu var i stor majoritet.

Konstantin gynnade kristendomen men ännu inte som imperiets officiella religion. Prästerna fick en del privilegier, och han slösade med gåvor till kyrkan. I sina brev och edikt uttryckte han sig som om den kristne Guden var hans egen. Det är viktigt, att man förstår Konstantins tidigare religion, dyrkandet av *"den obesegrade solen"*. Skulle historien om korset vara sann, kan han ha tolkat tecknet som en rekommendation från sin speciella gud att nu tillbedja den kristne Guden. **Konstantin fortsatte att identifiera solen med den kristne Guden – något som underlättades genom att kristna skribenter och konstnärer i avbildningar använde solen som symbol för Kristus. För dem var Kristus frälsningens och ljusets källa.** En mosaik från en grav från tredje århundradet, som man funnit under Peterskyrkan i Rom, visar honom t.o.m. som solguden på sin vagn. När Konstantin år 321 gjorde första dagen i veckan till helgdag, kallade han den *"solens vördnadsvärda dag"*. Vårt ord **söndag** kommer från tidig sydgermansk översättning av latinska **dies solis**, solens dag – jfr. tyska Sonntag och engelska Sunday. **Den obesegrade solen var den sista av de hedniska symbolerna som försvann (se bild s. 17).**

Den kristna kyrkan antog många hedniska idéer och bilder. Från den hedniska soldyrkan kom t.ex. **firandet av Kristi födelse den 25 december, solens födelsedag, Saturnalia, den romerska vinterfesten 17-21 december**, gav det kristna julfirandet inslag av glad fest, av julklappsgivande och ljus. **I slutet av 400-talet fick påven Leo tillrättavisa gudstjänstbesökare som vid inträde i S:t Petersbasilikan vände sig om och bugade sig för solen.** En del hedniska seder som senare kristnades t.ex. brännandet av ljus, rökelse samt girlanger, undvek kyrkan till en början, eftersom dessa seder symboliserade hedendomen.

Helgon- och martyrkulten ökade kraftigt under 300-talet – ytterligare ett exempel på sammansmältning mellan gammal hedendom med kristendom. Man började bygga kapell och även kyrkor över martyrernas gravar, en sed som kom att utöva inflytande över den kyrkliga arkitekturen. Rivaliteten om helgonens kroppar degenererade snart i ett vidskepligt letande efter relikier. **I vissa områden i öst blev det ibland slagsmål om ännu levande eremiters kroppar, som man väntade snart skulle dö. Kulten uppstod bland folket men godkändes och uppmuntrades av tidens stora kyrkofäder: Hieronymos, Ambrosius och Augustinus.** Så t.ex. upptäckte Ambrosius kvarlevorna av flera glömda helgon. Den kristne historikern **Theodore** var stolt över att helgon och martyrer på många håll hade ersatt hedniska gudar och deras minneskyrkor, de hedniska templen. Somliga helgon ansågs kunna bota barnlöshet, andra helgon skyddade resenärer, avslöjade mened eller förutsade framtiden. Det fanns många som de sjuka kunde vända sig till. Helgonen **Cyrus' och Johannes' gravar i närheten av Alexandria var särskilt populära.** Cyrus och Johannes var två läkare som i sin jordiska yrkesutövning aldrig tog betalt. För att få reda på vilken av två präster som talade osanning och som hade anklagat varandra för osanning skickade Augustinus dessa till **S:t Felix av Nolas grav.** Felix var känd för att kunna avslöja mened. *Kyrkan gick aldrig så långt som att påstå att helgonen skulle tillbedjas.* Det antyddes emellertid att de stod i en särställning, när det gällde att lyssna på böner och att kunna framlägga dem direkt för Gud. Helgonens ställning i himlen jämfördes med den som en högt uppsatt man vid hovet hade, en som kunde förväntas uppnå gynnsamma resultat åt någon oansenlig rättssökande genom att föra dennes talan inför kejsaren.

Augustinus och andra protesterade mot missbruket av handeln med relikier. Vid ett afrikanskt kyrkomöte år 401 framställdes önskemål om att kvarlevorna av ett helgon eller en martyr måste bevisas vara äkta, för det att man invigde något minneskapell åt helgonet ifråga. Att man var så fäst vid speciella gravar eller relikier har veterligen endast av en rättrogen kristen angetts vara ett återvändande till hednisk vidskepelse. **Vigilantius**, en obemärkt präst från Aquitaine skrev:

"Här får vi nära nog bevittna, att hedniska riter införs i kyrkan under före-

vändning av kristendom: rader av ljus tänds i fullt dagsljus, överallt kysser och smyckar man ett uns stoft i en liten urna, insvept i dyrbart tyg."

Vigilantius protest har bevarats, bara därför att några förtretade präster sände en avskrift till Hieronymus som vederlade den i ett förintande svar.

"Vad har Kejsaren med kyrkan att göra?" genmälde biskop **Donatus**, när man förelade honom ett ogynnsamt dekret från kejsar Konstantin. De flesta konflikter mellan kyrka och stat under 300-talet berör just denna fråga. Även om de längre fram klagade över kejsarens inblandning, var det donatisterna som först bad Konstantin att ingripa – mindre än sex månader efter hans seger över Maxentius. **Donatisterna** utgjorde en sträng religiös sekt i Nordafrika som vägrade att erkänna Caecilianus som Kartagos biskop, därför att han, som gjordes gällande, hade vigts av en förrädare, en som hade lämnat ut heliga skrifter åt myndigheterna under de diocletianska förföljelserna. Nådemedlen förlorade sin kraft, om de förvaltades av sådana präster, menade de. Konstantin tvekade inte att acceptera sin domsrätt, fast han hänvisade ärendet till ett biskopsmöte. När donatisterna vägrade godkänna dettas och en följande synods auktoritet, förlorade kejsaren tålmodet och hotade att själv bege sig till Afrika för att bringa reda i tingen.

"Jag ska göra det klart för dem hur man ska tillbedja Gud... Vilken högre plikt har jag som kejsare än att röja undan fel och undertrycka överilade, taktlösa handlingar och att uppfordra alla att ge den allsmäktige Guden vederbörlig tillbedjan i sann religionsutövning och uppriktigt endräkt."

Besöket i Afrika blev inte av, men **Konstantin befallde att de donatistiska kyrkorna skulle konfiskeras och deras ledare bannlysas.** Donatisterna gjorde ett segt motstånd och bildade en egen kyrka, som under årens lopp kunde uppvisa en stor skara martyrer. **Konstantin insåg snart att hans undertryckningspolitik var lönlös och han upphävde sina förkastelsedomar. Donatisterna överlevde i tre århundraden, trots att upprepade försök gjordes att utrota dem. Donatisterna upphörde först med kristendomens utplåning i Nordafrika efter muslimernas erövring 630-750.**

Som överhuvud för statsreligionen hade den romerske kejsaren alltid varit ansvarig för upprätthållandet av goda förbindelser mellan folken och deras gudar. Konstantin ansåg naturligtvis sig själv spela en liknande roll som kristen kejsare. Sådana stridigheter inom kyrkan som de donatistiska och arianska kontroverserna skulle troligen nedkalla den kristne Gudens vrede över honom själv och det folk som anförtröts i hans vård. Kejsarkultens närmsta förebild för de kristna var närmast kungarna i Gamla testamentet, i Israel, vars dominerande uppgift var att upprätthålla lugnet i sina riken. Sedan den väl knäsatte ifrågasattes aldrig på allvar i den bysantinska östern doktrinen att kejsaren stod över kyrkan. Konstantins sätt att ta i tu med den arianska kontroversen var mer förslaget och till en början mer framgångsrikt än hans förfarande i den donatistiska schismen. **Kyrkomötet i Nicaea, där kontroversen skulle ha bilagts, var hans stora triumf.**

När Konstantin år 324 blev härskare över östromerska riket, fann han att stridigheter redan rasade mellan Alexandrias biskop, Alexander, och dennes presbyter Arius. **Arius sökte lösa den svåra frågan om Sonens förhållande till Gud, Fadern, och föreslog, att Sonen fastän Skapare själv var skapad och därför inte kunde vara sant gudomlig som Fadern.** Alexander och hans medbiskopar bedömde detta som **kätterskt och bannlyste Arius**, men denne fann stöd på annat håll i öster. När Konstantin efter brevväxling med de stridande insåg att meningsskiljaktigheterna inte kunde lösas så lätt så sammankallade Konstantin ett konsilium för hela kyrkan, det första ekumeniska eller **allmänna konsiliet i Nicaea år 325.** Kejsaren ledde själv den kritiska sessionen, och det var han som föreslog det försonliga ordet *homoousios* (av samma väsen) för att beskriva **Kristi förhållande till Fadern** (sannolikt en av hans kyrkliga rådgivare som svarade för terminologin). Nicaea var en seger för ortodoxin, eftersom Arius inte kunde acceptera beslutet, men tydligen också för Konstantins mål att nå kyrklig enhet, då bara två biskopar ställde sig på Arius sida. Sammanfattningsvis kan sägas att **Alexander, biskop i Alexandria, betraktade Fadern, Sonen och Den Helige Ande som likvärdiga.** Denna uppfattning omfattades också och inte minst av biskop Alexanders kyrkodiakon, **Athanasius. Arius**

Kristus som solguden som åker fram i sin vagn över skyn.

hävdade å sin sida att Jesus var det högsta och första väsendet skapat av Gud, det vill säga att Gud fanns före Jesus. **Mötet tog ställning mot arianerna, och Treenigheten blev kyrkans uppfattning. Arianismen**, som bestred detta synsätt, **avvisades som kätteri**. Konkiliet resulterade också i att alla kyrkor genom sina biskopar enades om vilken dag påsken skulle firas, så att uppståndelsens högtid, den viktigaste kristna högtiden, firades gemensamt på en dag som inte följde den judiska kalendern.

De lärosatser som fastslogs under kyrkomötet blev med vissa senare modifieringar en av de stora trosbekännelserna inom den västra kristenheten. Men Konstantins prestation att ena kyrkan visade sig vara en urholkad seger. Strider blossade upp igen, när det antiarianska partiet, lett av Athanasius, som efterträdde Alexander som biskop i Alexandria vägrade att återuppta ångerfulla arianer i kyrkan. Konstantins fortsatta försök att uppnå enhet gäckades, som han såg det, genom den halsstarriga vägran först av den ena fraktionen och sedan av den andra att göra några kompromisser. **Konstantin dog år 337, tolerant mot de arianska sympatisörerna och trotsad av den landsflyktige Athanasius. Alltså misslyckades Konstantin att åstadkomma den av honom åsyftade enheten.** Gentemot detta bör man ställa hans **framgångar**. Han hade **påbörjat ett kristnande av kejsardömet. Han grundade Konstantinopel år 330** och flyttade därmed imperiets centrum österut. Därmed bidrog han till såväl västerns nedgång som till de västliga kyrkornas självständighet. Effekten av Nicaea och dess trosbekännelse har i hög grad överlevt Konstantins misslyckande att lösa den arianska konflikten. Till slut gav han själv ett svar på frågan *"Vad har kejsaren med kyrkan att göra?"* – permanent normerande i öst och tidvis också i väst.

Den s.k. Nicenska (Nicaenska) trosbekännelsen – i nuvarande längre utformning

Den här utformade trosbekännelsen som inte helt korrekt kallas för Nicaenska trosbekännelsen antogs först vid Första konciliet i Konstantinopel år 381. Den tillkom genom att omfattande citat från Nicaea-konciliets mindre omfattande trosbekännelse (325) infogades i denna längre dop- eller trosbekännelse från Konstantinopel.381.[3] Nicaea-konciliets trosbekännelse var alltså betydligt kortare, men var trots detta också, till skillnad från nedanstående utformning från Konstantinopel, försedd med ett antal fördömlseklausuler

Vi tror på en enda Gud, allsmäktig Fader, skapare av himmel och jord, av allt synligt och osynligt. Vi tror på en enda Herre, Jesus Kristus, Guds ende Son, född av Fadern före all tid, ljus av ljus, sann Gud av sann Gud, född, inte skapad av samma väsen som Fadern på honom genom vilket allt blev till; som för oss människor och vår frälsning steg ner från himlen blev människa av kött och blod genom den Helige Ande och Jungfru Maria, korsfästes för vår skull under Pontius Pilatus, led döden och begravdes, uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna, steg upp till himlen, sitter på Faderns högra sida och skall återkomma i härlighet för att döma levande och döda, och vars välde aldrig skall ta slut. Vi tror på den helige Ande, som är Herre och ger liv som utgår från Fadern och Sonen och som talade genom profeterna. Vi tror på en enda helig, universell och apostolisk kyrka. Vi erkänner ett enda dop, till syndernas förlåtelse. Vi väntar på de dödas uppståndelse och den kommande världens liv. Amen

Kyrkan, Staten och Kristendomen

Vid Konstantins död år 337 delade hans tre söner **Konstantin II, Constantius och Constans** upp kejsardömet, fast saken inte blev avgjord förrän flera månader senare, då alla rivaler eliminerats. **Constantius fick östra delen** och stödde därför reaktionen mot Nicaea, som ännu var stark där. **De båda bröderna i den pronicaenska västern (Konstantin II och Constans) blev oense. Konstantin II dog i det slag som följde (340), Constans blev mördad av en usurpator (troninkräftare) år 350 – Magnentius, som i sin tur blev besegrad två år senare av Constantius.** Kejsardömet blev härigenom åter enat under en man Constantius, **som alltmer lutade åt arianismen.**

Genom åtskilliga synoder (354-360) lyckades Constantius till sist tvinga på ovilliga biskopar en antiniceansk trosbekännelse. Den kejsarliga inblandningen nådde sin kulmen i Milano år 355 (enligt Athanasius) Vissa biskopar hade sammankallats till kejsarens palats och de beordrades att fördöma Athanasius. När biskoparna vågade återropa kyrkans kanoniska skrifter, svarade kejsaren: *"Vad jag vill skall anses som kanonn... Antingen lyder ni eller går i landsflykt."* Trots detta ingrep inte Athanasius eller de andra nicaenska biskoparna men ansåg likväl att kejsaren hade fel och att han hade lurats av sina rådgivare. **År 358 hade emellertid biskop Athanasius inställning ändrats: "När vann kyrkliga beslut sin stadfästelse genom kejsaren?... Många synoder har hållits hittills, och kyrkan har fattat många beslut, men kyrkans ledare har aldrig sökt kejsarens godkännande av dem,**

och inte har kejsaren tidigare lagt sig i kyrkans affärer..." Om än inte helt sant så var det mot bakgrund av Constantius fräckhet förståeligt att Athanasius skulle glömma händelserna under kejsar Konstantins regering.

Konstantins söner var modigare än Konstantin själv i att angripa hedendomen. Konstantin måste gå varligt fram bl.a. därför att flertalet av hans undersåtar ännu var hedningar. Flertalet inom armén och adeln från vilka han hämtade sina ämbetsmän var hedningar. **Konstantins Milanoavtal (313) proklamerade fullständig religionsfrihet för både kristna och hedniska undersåtar. Han stängde en del tempel, som var särskilt anstötliga för de kristna på grund av den rituella prostitution som bedrevs där, och berövade många andra sina skatter att pryda sin huvudstad med. Han bannlyste också privata offer och spådom. Mot slutet av sin regering förbjöd han förmodligen också offentliga offer. Konstantins söner gick mer kraftigt fram. En kejserlig lag år 341 undertryckte hedniska kulturer. Ett kraftigare dekret år 356 stängde templet och utfäste dödsstraff för offer. En del tempel stängdes men lagen tycks inte ha efterlevts på avsett sätt eftersom hedniska präster och hednisk ritual fortsatte i Rom och kanske också på andra platser. Vid ett besök i Rom 357 avlägsnade Constantius ett segeraltare från senathuset, på vilket altare senatorer offrat rökelse ända sedan kejsar Augustus tid. Athanasius kom att betrakta Constantius som värre än Saul, Ahab och Pilatus och som Antikrists förebådare. Kanske var detta omdöme överilrat. När allt kom omkring handlade Constantius i sin fars Konstantins anda för att ena kejsardömet. Han trodde vidare att han hade kyrkan på sin sida, eftersom han stöddes av en stor del av kyrkan i öst – där kristendomen hade haft ett större genomslag än i väst. Constantius regering visar dock hur sanning och frihet kan bli lidande, när enheten görs till slutmål.**

Athanasius

Athanasius som levde omkring 296 – 373 är en av kyrkohistoriens giganter på grund av den del han hade i **definitionen av läran om treenigheten i den arianska striden. Som kyrkodiakon i Alexandria åtföljde Athanasius sin biskop**

Athanasius.

till kyrkomötet i Nicaea år 325. Han efterträdde biskop Alexander som biskop år 328. Växlande politiska framgångar på grund av kejsarens engagemang i kyrkans affärer ledde till att Athanasius landsförvisades fem gånger (1. Trier Gallien 335-337, 2. Rom 339-346, 3. Egyptiska öknen 356-361 där han bodde tillsammans med munkar, 4.-5. Egyptiska öknen 362-363 och 365-366 – dold plats i öknen).

Athanasius församling förhöll sig lojal till kejsaren och välkomnade honom tillbaka efter varje landsförvisning. I en särskild skrift Om inkarnationen klarlade han sin grundläggande teologiska ståndpunkt – **"Kristus blev människa för att vi skulle få gudomligt liv."** Han drevs av sin syn på frälsningen att gå emot Arius och hans anhängare, som menade att Kristus var en skapad varelse. Athanasius hävdade, att om Kristus var underlägsen Gud, kunde han inte vara vår frälsare. Bara Gud kunde återställa människan till gemenskap med sig själv. **Därför försvarade han Nicaeas definition av Kristus, såsom av samma väsen som Gud (den treenige Guden), och dess förkastelse av arianismen.**

De flesta av Athanasius verk var riktade mot arianismen. De behandlade arianismen historiskt, dogmatiskt och utifrån Skriften. Athanasius stod som en klippa i försvaret av den nicaenska bekännelsen. Hans personlighet, förkunnelse och skrifter betydde mer än något annat för den nicaenska ståndpunktens seger.

Kejsar Constantius bannlyste uppripade gånger Athanasius.

Hans nit gjorde honom kompromisslös, ja, hård, i sina kontroverser och sen att erkänna något gott hos dem han inte var ense med.

Han skrift om Antonius liv betydde mycket för att främja klosterväsendet, genom att han prisade ökenasketernas liv. Han tyckte sig i Psaltaren finna en genklang av sina egna erfarenheter och känslor (enligt Brev till Marcellinus) och detta bidrog till att psalmerna i Psaltaren började användas i den personliga andakten, vilket vi kristna alltsedan dess har gjort. I Athanasius påskbrev nr 39 från år 367 nämns för första gången Nya testamentets 27 kanoniska böcker:

Evangelierna 4 st böcker
Apostlagärningarna 1 st bok
Paulus brev 13 st böcker
Hebreerbrevet 1 st bok
De allmänna (katolska breven) 7 st böcker
Uppenbarelseboken 1 st bok
27 kanoniska böcker

Anders Nordberg

Kyrkans födelse del VI

Hur kan den helige Ande ha upplevt 300- och 400-talen
(det fjärde och det femte århundradet)?

Om man betraktar 300- och 400-talen i kyrkans historia så kan jag kanske få börja med att ställa en lite underlig fråga: hur kände den helige Ande det dessa århundraden?

Det hände så många saker under dessa dramatiska sekel – en del gladdde honom säkert, annat bedrövade honom djupt. Det började i och för sig bra, när **kejsar Konstantin** år 313 efter århundradens förföljelser gav kyrkan frihet att verka och fira gudstjänst. Men i frihetens spår följde de stora dopklasserna, då tidigare förföljare nu plötsligt ville bli döpta eftersom kejsaren tycktes vara gynnsamt inställd till kristendomen. **Namnkristendomen** knackade på kyrkans dörr. *Det gladdde förmodligen inte den helige Ande.*

Och sen kom upp till ytan de teologiska meningsmotsättningar, som hållits dolda under förföljelserna. Nu började kyrkan i Egypten diskutera om Sonen var född eller skapad. Huvudkombattanterna **Athanasius** och **Arius** fördrevs och exkommunicerades om vartannat – Athanasius fördriven fem gånger. Kyrkomötet i Nicea 325, som i och för sig gick på Athanasius' linje, kunde inte på sikt ena kyrkan och vad kunde man begära mer när som ordförande för kyrkomötet satt en kejsar Konstantin, som ännu inte var döpt och som året innan dödat sin hustru och en son.

Sen fortsatte de teologiska striderna i Rom, där **novatianerna** bildade en särkyrka, då man tyckte att kyrkoledningen var för tolerant mot de präster, som under förföljelserna antingen flytt eller lämnat ut sina Biblar. I den nordafrikanska kyrkan kom en liknande strid med liknande sakinnehåll att kallas "den donatistiska striden" efter ledaren **Donatus**, som likt Novatianus krävde en strikt linje mot de s.k. "lapsi", de som på något sätt böjt sig under förföljelserna. Den donatistiska striden avgjordes till Donatus' nackdel med bara någon enstaka rösts övervikt vid ett kyrkomöte 411 men då flyttades den teologiska striden från kyrkomöteslokalen till stridsfältet och när araberna erövrade nordafrika på 600-talet, så mötte den en söndrad och på sikt döende nordafrikansk kyrka. *Det var förmodligen inte heller något som fick den helige Ande att glädja sig.*

Fanns det då ingenting dessa sekler som han gladdes över. Jo, och då beger vi oss först till **Armenien**. I detta natursköna land bland bergen hade kanske redan Jesu lärjungar Simon ivraren och Andreas möjligen verkat men kring år 300 var **Gregor** (kallad "Illuminator", ca. 257-ca. 331) den viktigaste kristne budbäraren. Landets kung Tiridates III (ca. 250-330) var emellertid ingen vän av Gregor eller dennes kristna tro. En anledning till hatet ska ha varit att kungen hade fattat tycke för en kristen flicka och ville gifta sig med henne men det ville inte

hon, eftersom kungen inte var kristen. Den försmådde kungen blev då så mäktat förgräddad att han efter grym tortyr lät avrätta henne och med henne ett 30-tal unga kvinnor (eller nunnor), som tagit sin tillflykt just till Armenien.

Även Gregor tillfångatogs, undgick döden men kastades i en djup håla. Tiridates' soldater drev sedan omkring i landet som vilda djur och kungen bededde sig på samma sätt. **Kungens syster Kroshkukat** (möjligen kristen tillsammans med kungens maka Ashkan) **hade nu en syn med budskapet att det enda sättet för den mentalt förvirrade kungen att bli frisk och sund igen var att kalla på Gregor i hans håla. Kungen gjorde så och undret skedde. Kungen blev frisk och beslöt omgående att låta döpa sig (år 301) och därmed blev Armenien en kristen stat – av de länder som existerar idag faktiskt den äldsta.** (Den syriska buffertstaten Edessa blev kristen i och med kung Abgar IX:s dop år 202 – också det efter ett helandeunder – men det landet existerar ju inte idag).

En av de nunnor, som undgick Tiridates' grymma förföljelse, var **Nino** (ca. 296–ca. 338/340), som nu fann bäst att ta sin tillflykt till Mtscheta, huvudstaden i östra Georgien. Där, omkring år 320, kom hon i kontakt med **kung Mirian III:s hustru Nana**, som var allvarligt sjuk. **Nino bad för henne, drottningen blev helad och beslöt att med delar av sitt**

hushåll bli kristen. Maken Mirian blev då rasande och hotade lämna henne. **I detta hatiska tillstånd blev han under en ridtur plötsligt blind och bad nu en bön till den Gud han hört Nino be till. Han fick sin syn tillbaka, avsa sig all tidigare gudsdyrkan och lät döpa sig.** År 326 bestämdes officiellt att hans rike skulle vara ett kristet rike och 334 började den första kyrkan i Mtscheta att uppföras. **Ett mirakel öppnade alltså ännu ett land för Evangeliet.**

Ett **tredje land** blev officiellt kristet under 300-talet, nämligen **Etiopien**. Vi känner ju till Apostlagärningarnas berättelse om den etiopiske hovmannen, som glad återvände till sitt hemmaland efter att ha blivit döpt av aposteln Filippus. (Apg. 8: 26-39) men sen vet vi inte så mycket mer förrän år 316, då vi hör talas om två unga bröder, **Frumentios** och **Aedesios** (från Tyrus i Libanon), som efter det att det skepp de färdades på blev kapat utanför Etiopiens kust, fördes till kung Eli-Amid av Axum i norra Etiopien (då en blomstrande stormakt). Eftersom dessa bröder hade viss utbildning ville kungen använda dem - Frumentios blev med åren något av hans sekreterare och "finansminister". Aedesios blev hans kock. När kungen dog år 320 ville kungaänkan Sofya att de skulle stanna kvar för att undervisa sonen Ezana. Denne fick på detta sätt lära sig läsa, skriva och räkna – men även höra talas om en man som hade verkat i Israel och som hette **Jesus** och som hade gjort och undervisat mycket gott.

Aedesios återvände till Tyrus för att verka som präst där men Frumentios stannade kvar i Axum för att bl.a. få se Ezana bli döpt år 333 under nytt namn "Abraham" och som den förste kristne afrikanske kungen göra Etiopien till Afrikas första kristna stat. Frumentios uppmuntrade kristna handelsmän i landet att öppet visa och praktisera sin kristna tro och några ur den inhemska befolkningen blev också döpta, de flesta ur kretsen vid det kungliga hovet. Frumentios skapade också det första klostret i Etiopien och han, eller några syriska munkar som brukar kallas "de nio heliga", fick Bibeln översatt till gudstjänstspråket "Geez". Frumentios, som av lokalbefolkningen gavs äretiteln "**Abba Salama**" (Fridens fader), blev av Athanasius i Alexandria vigd till biskop av den etiopiska kyrkan år 328 (enligt

andra källor någon gång 340-346). *Det som hände i Etiopien glädde förmodligen den helige Ande storligen.*

Det tror jag också den helige Ande gjorde när han såg egyptiska eremiter söka sig ut i öknen för att be och söka Gud med **Antonios** (ca. 250-356) som den mest kände och med **Pachomios** (som hans elev och utvecklare). Pachomios menade till skillnad från Antonios att dessa eremiter skulle leva i grupp för att i det dagliga umgänget fostras och utvecklas i helgelse och kristet liv. När denna klosteridé fördes över till Caesarea i mindre Asien (dagens Tuket) så utvecklades tanken och arbetet ytterligare när Gregorius i Caesarea i slutet av 300-talet byggde ut en stadsdel, "Basilidad" med det första kristna barnhemet, den första kristna dispensären m.m. Ökenfädernas meditation i den egyptiska öknen blev alltså i den östliga delen av kyrkan mer aktiv som diakoni och *däröver kunde den helige Ande inte annat än glädja sig.*

Annat som hände i den östra delen av kyrkan *hade dock den känslige helige Ande svårare att glädja sig över.* Där fortsatte man nämligen under 400-talet att bråka om Jesus hade en gudomlig eller mänsklig natur. Det hade i och för sig kyrkofadern **Tertullianus** redan på 200-taket sagt att han hade – han kunde hela sjuka och driva ut andar men också vara trött och hungrig. Men nu gillade inte den egyptiske (koptiske) patriarken **Kyrillos** det utan menade att Jesu gudomliga

natur överglänste den mänskliga naturen medan hans kollega i Konstantinopel, patriarken Nestorios ville mer betona Jesu mänskliga natur och t.ex. inte kalla Maria "Gudaföderska" (som Kyrillos ville) utan "Kristusföderska" för att betona just att Jesus var både gudomlig och mänsklig. En synod i Efesos år 431 har i kyrkans historia kallats "**rövarsynoden**" eftersom de två partierna handgripligen angrep varandra. När blåmärkena läkts efer bataljen inkallades ett nytt kyrkomöte i Chalcedon utanför Konstantinopel år 451, som med Tertullianus tidigare betonade att Jesus hade både en gudomlig och mänsklig natur men med sådana ordval att både den koptiska kyrkan i Etiopien och den nestorianska kyrkan i öster båda av olika skäl beslöt avsöndra sig från den allkristna gemenskapen och senare blev lätt intagna kyrkor under den arabiska expansionen knappt 200 år senare.

400-talet slutade dock med ett viktigt årtal och ett viktigt dop – den franske kungen **Klodvigs** dop år 496. Här är det också en drottning, **Klotilde**, som är en duktig kristen missionär och det är också ett personligt under som bevekar kungens hårda hjärta. Nu hade det stolta romarriket fallit 20 år tidigare och i europamissionen i tidig medeltid kom det mäktiga frankiska riket att få stor betydelse för Europas kristnande. *Däröver borde den helige Ande ha glatt sig och därmed satt punkt för två omvälvande sekel i kyrkans historia.*

Foto: Magnus Aronson

Carl-Erik Sahlberg
Teol.dr. Docent
F.d. direktor S:ta Clara kyrka

FAMILJENYTT

TILL MINNE

SVEN ERIC HUSS
1937 - 2021

En kär vän har lämnat oss. Sven Eric Huss, Vingåker har avlidit efter en tids sjukdom. Han var verksam inom Lekmannarörelsen på alla tre planen, har varit ordförande i Västra Vingåker kåren, vice ordförande på stiftsplanet och vice sekreterare i förbundsstyrelsen. Han var ledamot i Strängnäs stiftsfullmäktige och har tjänstgjort som nämndeman i häradsrätten.

Sven Eric var en "närvarande" person, deltog med intresse i mötena. Med värme och medkännande mötte han människor och var inte påstridig. Med lugn auktoritet framförde han sina åsikter.

Vi saknar Sven Eric så mycket, men är tacksamma för den tid vi fick arbeta tillsammans med honom. Må du vila i frid Sven Eric.

*Lekmannastyrelsen i Strängnäs stift
Beryll Grandell
stiftsförbundsordförande*

Johannes 11:25

*Anders Nordberg
förbundsordförande*

Vår älskade

Sven-Erik Huss

* 17 november 1937

Vingåker

† 22 februari 2021

MAGNUS och MARJA-LIISA
Liisa, Erik

Släkt och vänner

*Ibland liksom hejdar sig
tiden ett slag
och någonting alldeles
oväntat sker.
Världen förändrar sig
varje dag
men ibland blir den aldrig
densamma mer.*

Alf Henrikson

Begravningen äger rum
torsdag 18 mars kl 13.00
i Vidåkerskapellet.
På grund av rådande
omständigheter är
maxtalet 18 personer.
Vänligen anmäl ditt
deltagande till
Östlunds Begravningsbyrå
tfn 0151-106 65
senast 16 mars.

Tänk gärna på
Erikshjälpen
tfn 0383-46 74 50.

Svenska kyrkans lekmanaförbund i Uppsala stift inbjuder medlemmar och övriga intresserade till Riksmöte Mitt Sigtunastiftelsen 23–24 oktober 2021

Manfred Björkquists allé 4, 193 31 Sigtuna

Tillsammans i världen

Bindande anmälan senast 15 september 2021

Program med reservation för ändringar:

Lördag 23 oktober

- 12.30–13.00 Registrering.
- 13.00. Lunch med en riklig salladsbuffé, en soppa, en kött- eller fiskrätt samt hembakat bröd.
- 14.00–15.00 *Svenska Jerusalemsföreningen och den gode herdens skola.* Christina och Stig Norin berättar om dess verksamhet.
- 15.00–16.00 Incheckning i rum och eftermiddagsfika med både sött och nyttigt.
- 16.00–17.00 Guidad visning av Sigtunastiftelsens lokaler.
- 17.15–18.15 *Bönen en kraftkälla.* Anders Nordberg.
- 19.00–21.00 Middag som inleds med bröd, bredbart och grönt, följs av två mellanrätter - fisk och kött - och avslutas med en generös ost- och dessertbuffé.
- 21.00 Klassisk pianomusik med John Beck samt avslutande andakt i Sigtunastiftelsens kapell.

Söndag 24 oktober

- Frukost öppnar kl. 07.00
- 09.00– 10.00 Se med hjärtats ögon. *En kort introduktion om ikoner.* Bo Johansson.
- 10.00–10.45 Förmiddagskaffe med smörgås och bakverk.
- 11.00–12.30 Lekmanaledd Gudstjänst i Sigtunastiftelsens kapell. Torsåkers Lekmannakår.
- 13.00 Lunchbuffé med en riklig salladsbuffé, en soppa, en kött- eller fiskrätt samt hembakat bröd.

När mötet är avslutat genomför Svenska Kyrkans Lekmanaförbund i Uppsala stift sitt årsmöte för verksamhetsåret 2020 kl. 14.00.

Välkommen i Kristus till en fin helg tillsammans i Sigtuna!

ANMÄLAN TILL RIKSMÖTE MITT SIGTUNASTIFTELSEN 23–24 OKTOBER 2021

Fyll i blanketten (texta gärna) och sänd anmälan till:

Bernt Lagelius. Sunnansjö 203. 824 70 Delsbo

Anmälan kan även ske via mejl till: bernt.lagelius@gmail.com

ANMÄLAN SENAST 15 september 2021

Anmälan är bindande. Betala till Uppsala stifts Lekmannaförbund BG 5084–8050.

Betalning tillhanda senast 24 september.

Namn _____

Adress _____

Postnummer _____ Ort _____

Telefon _____

Priser: I priset per person för helpension ingår lunch vid ankomst på lördagen, eftermiddagsfika samt middag. Övernattning i hotellrum. Frukostbuffé på söndagen samt förmiddagsfika och lunch.

Helpension i delat dubbelrum 23–24/10	1595 Kr	☐
--	----------------	--------------------------

Jag delar rum med: _____

Helpension i enkelrum 23–24/10	1895 Kr	☐
---------------------------------------	----------------	--------------------------

Deltar lördag 23/10 utan övernattning <i>Lunch, eftermiddagsfika och middag ingår.</i>	600 Kr	☐
--	---------------	--------------------------

Deltar söndag 24/10 utan övernattning <i>Förmiddagsfika och lunch ingår.</i>	200 Kr	☐
--	---------------	--------------------------

Eventuella **matallergier**: _____

Mer information om program: Se vår hemsida:

<http://www.uppsalastiftslekmannaforbund.se/>

Du kan även kontakta Bernt Lagelius 070 367 24 20, Annika Berglund 073 157 59 58 eller Margareta Johansson 070 324 96 29 för ytterligare upplysningar.

Mer information om Sigtunastiftelsen: Se deras hemsida: <https://sigtunastiftelsen.se/>

Välkommen i Kristus till en fin helg tillsammans i Sigtuna!

Allan Forsberg sätter punkt!

Vid juni månads utgång lämnar Allan, med ålderns rätt, sitt uppdrag som ansvarig för lekmanaförbundets medlemsregister.

Det har säkert varit mödosamt och tidskrävande många gånger, men vi som bor i Åhus och har haft med Allan att göra hör honom aldrig klaga eller uttrycka probem eller bekymmer med detta uppdrag. När vi möter Allan i skilda sammanhang imponeras vi av hans vänlighet och hjälpsamhet, hans ljusa sinne och stora kunskaper och insikter i många områden.

En sak kan vi, hans vänner, vara säkra på. Några dagar före 10 juli ringer telefonen och det är Allan, som bjuder in till födelsedagskalas. Väl där ser vi matbordets digra och hembakta kakor, underbart välsmakande tårta (ofta Allans verk) och efter kaffestunden får vi ofta lyssna till dotterna Louise och dottersonen William, som underhåller med musik. Hustrun Gun-Britt brukar avsluta med att gå runt i den vackra trädgården, där just nu blommor och buskar står i blom.

Vi låter nu Allan berätta men först tackar vi honom för vad han hittills fått betyda för kyrkan och församlingen här i Åhus och sist men inte minst för allt han gör för Lekmanaförbundet och tidigare för Kyrkobrödrakåren. Vi hoppas att få ha honom bland oss många år framöver.

*Birgitta Dérand
Sekreterare i församlingskåren*

1996-2021

Kyrkobröderna - det var så det började

Eller var det redan på 1940-talet i Bogårdens Missionshus i dåvarande Arbrå socken i Hälsingland när jag var elev i söndagsskolan, med söndagsskolböcker som man kunde få guldstjärnor i om man var flitig? Den 12-årige pojken fick vid den fullsatta julfesten i det helt vitmålade missionshusets stora sal med balkonger utmed långsidorna, på en upphöjd estrad sjunga solo utan musik sången/psalmen "Jag lyfter ögat mot himmelen och knäpper hop mina händer. Du käre Gud som

är barnens vän, till dig min tanke jag vänder". Var det då som Jesus uppenbarades för mig?

Avhandling: 1

I början på 1960-talet kom jag till Åhus i Skåne. Den gamla stiliga 1100-tals Mariakyrkan vid det kullerstenslagda stora torget imponerade med sina typiskt skånska trappgavlar. I bakre delen i taket hängde ett vackert votivskepp, något jag som inte sett i mitt hemlandskaps kyrkor i Hälsingland. Den mindre och den större kyrkklockans gemensamma rena varma klang är än idag det skönaste jag kan höra. Då på 1960-talet var altartav-

lan med dess figurer övermålade med blå färg. Tavlan har för en tid sedan blivit återställd med originalfärger och under de senaste åren har kyrkan genomgått en total renovering både invändigt och utvändigt och är vackrare än någonsin.

Min kära hustru och jag bodde i ett gammalt hus på Norregatan endast några 100 meter från kyrkan. Det var enkelt att promenera till kyrkans gudstjänster vilket skedde oftast till klockornas stämningfulla manande klang - den som har nära till något brukar alltid komma sent, heter det ju. En kantor i församlingen lär ska ha sagt: "Nu kan vi börja för nu har Allan och Gun-Britt kommit". Vi sitter fortfarande mestadels på bänk nr 5, 6 eller 7, beroende på årstiderna då solljuset ibland bländade genom de södra kyrkfönstren.

Under den nu pågående pandemitiden lever vi i vårt eget hem byggt 1981 centralt ungefär 1 km från kyrkan vid torget. Gudstjänsterna kan vi vara med om via internet men inte mötas i gemenskap. Kamerabilden visar ett tomt kyrkorum med endast de tjänstgörande, dagens bibliska budskap går dock att tydligt ta del av samt psalmsången.

De första kyrkobröderna mötte jag när de som kyrkvårdar, alltid kostymklädda och lite äldre, välkomnade gudstjänstbesökarna vid ingången. En av dem, en reslig skåning, ordf. i kyrkorådet, undrade till min fru om Allan ville vara medlem i Kyrkobrödrakåren. På den tiden var det seden att man skulle få en inbjudan av någon broder till kåren. Lekmannarörelsen inom svenska kyrkans Lekmannaförbund har alltid tills på senare tid varit lite väl anonyma offentligt sett. Det var ju bara herrar som hade sina kårssammanskomster fram till 1978 då även damerna kunde bli medlemmar. Idag finns det bara endast två kårer i landet som kallar sig Kyrkobrödrakår och de består av bara av ett fåtal manliga medlemmar. De flesta har ändrat namn till Församlingskår. Åhus Församlings Lekmannakår heter idag, Församlingskåren i Åhus.

Avhandling: 2

Jag fick således en inbjudan, en anmodan, att bli medlem i Åhus Församlings kyrkobrödrakår i början på 1970-talet. Avsikten blev uppenbar två år senare. Kåren behövde en ny sekreterare efter repslagarmästaren Gotthard Malmström. Jag, som den yngste i kåren blev ofta vald

som kårombud inför de årliga "Stiftskonventen" i Lunds stift. På 1970-talet varade konventen i två dagar med övernattnings för de långväga deltagarna. En gång i Karlskrona kallade storebröderna mig för Benjamin, av någon anledning. Jag var då 38 år och protokollskrivare vid lekmannakårens sammankomster. Först anteckningar, sedan ren skrivandet med bläckpenna i boken med hårda pärmar, det krävde mycken tid. Föregående sammankomstprotokoll skulle alltid läsas upp när kåren samlades. På senare årtionden gjordes först som vanligt anteckningar, sedan dokumentskrivning på dator samt arkutskrivning på skrivare för arkivering i pärm. Tekniken har hela tiden utvecklats. Under de sista åren, av mitt 43 åriga sekreterarbete fram till år 2015 i Åhuskåren, har jag använt mig av en liten diktafon som rymmer upp till 30 timmars speltid. Att avlyssna diktafonen och samtidigt på datorn skriva ned ordtexten blev en stor lättnad.

Avslutning:

Mitt tekniska intresse har alltid varit stort. Min företrädare som registrator, framlidne rektorn Gudmund Henriksen, kanske såg detta och ville att jag skulle ta över medlemsregistret efter honom. Gudmund nämnde att Lekmannaförbundet hade sin storhetstid i mitten på 1950-talet med nära 25 000 medlemmar och omkring 900 kyrkobrödrakårer i Sverige. 1996 då jag övertog Lekmannaförbundets medlemsregister fanns det omkring 13 000 medlemmar och ungefär 450 kårer och registreringen skedde med ett datorregisterprogram. Datorn var helt knappstyrd, d.v.s. någon datormus fanns eller kunde inte användas. En knattrande nålskrivare skrev ut de långa medlemslistorna som årligen, i början på året skulle avsändas via F-föreningsbrev till alla landets kårkassörer. Redan då siade Gudmund om och sade; "du kommer att få vara med om att lägga ned många kårer". 25 år senare december 2020 består lekmannarörelsen av 92 kårer med totalt 3 148 medlemmar. Kvinnorna är i majoritet: 2 027 och männen utgör 1121 medlemmar. Utan kvinnligt medlemskap sedan 1980-talet torde lekmannarörelsen idag bara varit ett minne blott. Medlemsnumret uppgraderas automatiskt sedan registreringen via dator på 1980-talet.

Skrivs det in en ny medlem idag får den exempelvis nummer 54 675. Således har det registrerats över 50 000 medlemmar inom Sv. Kyrkans Lekmannaförbund

Tiden före datoriseringen ej medräknad. Jag undrar ibland, hur kunde man hantera de 25 000 medlemmarna på 1950-talet med dåtidens skrivmaskiner och kopieringar. Jag beundrar lekmännens brinnande intresset för vår svenska kyrka. Den höga medelåldern bland medlemmarna, församlingssammanslagningarna, svårigheter att som äldre åta sig ledamotsposter i kårledningen, medför att i vissa fall ordf. sekr. och kassören är en och samma person, en ohållbar situation. Tätorternas, ökande utbud av andra aktiviteter medför också att lekmannarörelsen förminskas. Att som jag hoppats, på nya generationer, ser ut att inte infrias. 1920 - 1950 tals generationerna som lärt känna Kristendomen genom söndagsskolornas fina verksamhet är de som troget finns kvar i lekmannarörelsen. Antalet medlemmar som lämnar svenska kyrkan ökar, de som döps till kristen tro minskar. I dag förekommer nästan ingen söndagsskola.

Konfirmandundervisningen sker på helt andra premisser än för tidigare generationer. Vi som älskar vår svenska kyrka, "och villigt skyndar dit" liksom vi gjorde till söndagsskolan, finner glädje och samhörighet vid våra sammankomster och besök i kyrkolivet. Kårssammanskomsterna är "kittet" som håller oss samman liksom årliga Stiftsförbundsårsmöten och Riksförbundets möten vart annat år någonstans i Sverige. Därtill kommer samhörigheten i att ha en egen tidning, vårt eget viktiga förbindelseorgan. En i vår kår uttalade; "jag tycker om vår lilla grupp". En numera avliden kårordförande i Lunds stift hade som devis i sitt kårprogram; "Låt Kristi ljus alltid brinna i ditt hjärta - ty han ensam är vägen att vandra, livet att leva och kärleken att älska".

Att ansvara för ett medlemsregister kräver stort ansvar. Tanken att man ska åstadkomma något allvarligt fel att datorn kan lägga av finns där hela tiden. Att säkerhetsspara regelbundet på CD disk och på senare tid på USB minne var och är superviktigt. Att inte ha ändrat lösenord på 3 år fick jag erfara 2016. E-post, även till mig själv, dök upp att läsa. Jag förstod att någon hackat sig in och funnit mina 80-tal E-postadresser som nu skulle användas för att bedrägligt tillskansa sig pengar. Enligt dokumentet skulle jag befinna mig utomlands, ha förlorat mitt bagage, pass med mera och nu behövde jag ekonomisk hjälp för att komma

hem. Jag polisanmälde händelsen vilket de tackade för. Men polisens svar blev; att spåra E-postavsändaren som kommer från utlandet är mycket svårt. Flera medlemmar som känner mig hörde av sig. De hade fått E-post som skulle föreställa att jag skrivit. De var kloka nog att förstå bedrägeriet. Hoppas verkligen att ingen sände pengar till angivna bankkontot. Numera byts lösenord oftare och det behövs många tecken för att ta sig in på Lekmannadatorn.

Jag kommer att sakna kontakterna med medlemmar som jag talat med i telefon, mejlat eller fått mejl ifrån. För att inte nämna om alla de orter med församlingar som jag fått lära mig känna till. Dock åldern tar ut sin rätt. Bättre är att i tid kunna överlämna till min efterträdare ett fungerande register än något ofullständigt medlemsregister som jag inte skulle kunna eller orka redogöra för. Samtidigt infinner sig en stor lättnad. Jag kan ägna mig mer åt min familj, vår dotters familj i USA. På några sekunder kan vi nu i Coronatider göra ett besök och virusfritt "facetime", se och höra varandra, - men inte kramas. Hus och trädgård kräver sin prestation. Kanske kan jag äntligen börja med släktforskning om hälsan står mig bi...

Åhus kyrka, Mariakyrkan, med det utanförliggande s.k. Stora Torget.

Avslutningsvis en av "kyrkobrödra psalmen" 720 vers 1-2.

1. Med Gud och hans vänskap,
hans Ande och ord

samt bröders gemenskap
och nådenes bord.

De osedda dagar vi möter med tröst,
oss följer ju Herden, oss följer ju Herden,
oss följer ju Herden, vi känner hans röst.

2. I stormiga tider,
bland töcken och grus,
en skara dock skrider
mot himmelens ljus.

*Dess hopp och dess härlighet världen ej ser,
men före går Herren, men före går Herren,
men före går Herren, med segerens baner.*

Någon har skrivit; "Gud döljer sig för den som förföljer honom, men uppenbarar sig för den som söker honom".

I Tacksamhet, *Allan Forsberg*

Bästa Hälsningar till alla mina bröder och systrar i gemenskapen från broder Allan som fått förmånen att vara en tjänare i Guds rike!

FÖRBUNDSBUTIKEN!

BÖCKER

Alla Tiders Bok

Blockljus 70 kr Glasblock 195 kr
Standar 125 kr. Stång till standar 125 kr

Gult paraply
med logga
165 kr/st

Förbundsmärke
med klack
25 kr/st

**"Alla Tiders Bok" - tre samtals- och studieböcker
med nytryck av "Vägen väntar"
samt av Carl-Axel Axelsson nyutgiven bok "Gud
blev människa - en läsning av Johannesevangeliet"
finns att köpa för 85:-/bok.**

Dessa saker finns i Förbundsbutiken för beställning.

Berit Olsson, Rausvägen 57, 253 74 HELSINGBORG, tel. 042-293933
Gert Råvik, tel. 0730-355689, gertravik2@gmail.com

OBS! Använd BG 5591-3321 för betalning, det gamla PG-numret gäller inte längre.

Johan Olof Wallin

1779 – 1839

Skapare av 1819 års psalmbok, psalmförfattare, skald, diktare, domprost, pastor primarius, akademiledamot, teologie doktor och ärkebiskop

Del II

Om Johan Olof Wallin har sagts att det var mannen med den välvande blicken, den djupa orgelstämman och mannen som ur armodets djup bekläddes med Svenska kyrkans högsta värdighet nästan endast för att bära denna värdighet såsom dödsdräkt, ack så betydelsefull i vårt fosterlands kyrkliga hävder.

Johan Olof Wallin har skapat det förnämsta andliga skaldeverk, som den protestantiska kristenheten äger och likväl har mot hans åsikter och hans verksamhet skarpa omdömen uppstått och varit gällande. I närmast föregående tidskrift, Lekman i Kyrkan nr 1-2021, har vi följt Johan Olof Wallin genom några nedslag under hans barndoms- och studieår fram till och med hans **pästvigning den 18 juni 1806**.

Vägen till Parnassen

Karlberg

De år Johan Olof från och med år 1806 tillbragte på **Karlberg**, blev av avgörande betydelse för hans kommande gärning. Sina första år som präst kom han att tillbringa i en ovanligt stimulerande miljö. Krigsakademin var ännu en ung institution med en för tiden modern undervisning där de moderna språken kom i förgrunden varvid latinkunskaperna förbigicks i stor utsträckning. Johan Olof

fann sig väl tillrätta och han fick många personliga vänner. Han upptogs nästan som ett barn i huset av skolans guvenör, **greve Nils Cronstedt** och hans maka **Hedvig**, född Alströmer. Ett tecken på att Johan Olof och greve Cronstedt gick bra ihop var det att Johan Olof förordnades till skolans bibliotekarie. Hedvig Cronstedt var en charmant värdinna och därjämte en hustru som gjorde hemmet till en medelpunkt för ett glatt och kultiverat umgängesliv. Hon var sedan ungdomen bärare av en varm kristen tro med rötter i västergötisk herrgårdsmiljö och i karolinsk gammalpietistisk fromhet. Hon höll regelbundet morgonandakter med de unga släktingar som bodde i hemmet och guvenörsparets plats i slottskapellet stod aldrig tom vid gudstjänsterna. Trots bristande hälsa predikade hon tålmod och hon blev för Johan Olof något av en **andlig moder**.

Johan Olof kallade Hedvig Cronstedt för en andlig moder i ett av sina senare brev till ärkebiskop Lindblom. Den senare landshövdingen i Uppsala **Robert von Kraeme**, som tidigare varit kadett på Karlberg, berättar i sina memoarer om soaréerna hos guvenören och om hur vid dessa tillfällen Johan Olof brukade vara närvarande med tillfällighetsverser som föredrogs av en **Hedda Lewenhaupt** till ackompanjemang på harpa av en ung officersdotter, **Marie Colander**. Samtidigt med denna behagliga tillvaro skulle han sköta sin tjänst, nog så krävande: *"Tacka Gud för att du slipper stå i staten som ämbetsman", "Jag tar många svettbad under detta ok!"* Genomgående lades stor vikt vid den personliga kontakten mellan lärare och elever. Enligt gällande instruktion skulle adjunkten biträda vid *"den moraliska vården"*, d.v.s. *"bibringa kadetten sunda grundsatser, religion och moral och dana hans hjärta och sinnesförfattning efter dessa grundsatser"*. Vid sidan om predikotjänsten undervisade han i kristendom och historia och hade även hand om kadetternas förberedelse för deras första nattvardsgång. Robert von Kraemer talar om *"den egna värme"*, varmed Johan Olof fullgjorde detta uppdrag.

En tillflykt i Stockholm hade Johan Olof i vännen och bibliotekarien **Wallmark** som hjälpte Johan Olof med publicering och recensioner i tidningarna *Journalen* och *Stockholms Posten*. Hur högt Wallmark skattade Johan Olofs medverkan

framgår av att han som present till denne överlämnade en vacker chiffonjé. *"Cadeaun"* Gåvan gav Johan Olof inspiration till några rader i tacksamhet.

"Du later! Sträck dig ej där soffan i orkeslös slummer! Kom, jag skall hålla dig vaken. Fäll ner min skinande skiva, eller drag ut mitt lagergröna bord! Vrid dina händer, klå ditt huvud – och tänk på Journalen!"

Sedan 1962 befinner sig den märkliga möbeln, vid vilken Johan Olof skrivit många av sina psalmer, i det gamla kyrkogårdsrummet i Adolf Fredriks kyrka, dit den kommit som en gåva från en ättling till en av Johan Olofs systerdöttrar.

Såväl 1807 som 1808 blev Johan Olof åter prisbelönad av Svenska Akademien. 1807 fick Johan Olof en utmärkelse för en översättning till svenska av *Eneidens första sång* (romerskt epos av Vergilius med Aeneas som hjälte). Beträffande ämnesvalet var detta närmast symboliskt. Det mörknade politiskt i horisonten. Napoleon och Alexander I hade just slutit förbund och Danmark hade tvingats gå över på Frankrikes sida. Många menade att detta – i motsats till den politik som Gustav IV Adolf drev – var enda räddningen för Sverige. Varken Johan Olof med sin gamlaoreflekterade rojalistiska inställning eller Wallmark gick på den linjen. Johan Olof har aldrig hyllat Napoleon. Den dityramb, med vilken han i januari 1808 vid avtäckningen av Sergels staty och innan tävlingen utlysts, hyllade den bortgångne konungen Gustav III, var också en trohetsförklaring till hans son Gustav IV Adolf.

1808 fick Johan Olof en utmärkelse i anslutning till avtäckandet av Sergels staty över Gustav III med det stora priset på 200 dukater (guldmynt) för en sång om Akademiens stiftare. Trots att Johan Olof var förhindrad i flera sammanhang att framträda trodde de sakkunniga på Johan Olof vilket framgår av **Leopolds** karakteristiska rader:

"Jag har sett vad han kan göra, när man riktigt pinar honom."

Monarken som en gång förmådde *"tvinga en ovän, i ljungande strider att i hans grannskap med foglighet bo Lever alltjämt – Oss dubbelt kär, oss dubbelt återgiven uti sin ättling och sin bild."*

Ryssland – Finland – Frankrike

I februari 1808 anföll Ryssland Finland och i maj kapitulerade Sveaborg. I sitt kort därefter skrivna ode till svenska nationen ger Johan Olof uttryck för sin flammande indignation främst riktad mot Napoleon:

"Så ryt från Seines strand, förfärande koloss! Kom – att mot våra bröst och våra hållar bräckas! Du världens skövlare! Vad ämnar du väl oss? Till våra boningar ej hinna dina bloss – De skola i ditt blod på våra gränser släckas."

Carl Johan Adlercreutz.

Kriget i Finland följdes med spänning och hänförelse av kadettkåren på Karlberg. I sin *"Sång till generalmajoren friherre Carl Johan Adlercreutz"* med vilken kadetterna hyllade honom, när han återkommit till Sverige efter att genom konventionen i **Olkijoki** ha överlämnat Finland till Ryssland, räknade Johan Olof i en not upp alla förutvarande kadetter, som dekorerats i vila på ärans bädd. Sången utmynnade i en bön för kungen, *"Bevara Gud vår kung..."* Dess programförklaring visar hur föga den patriotiske sångaren och hans vänner förmådde ana framtiden. Mindre än sex veckor senare genomförde samme Adlercreutz statsvälvningen och Gustav IV Adolf avsattes. Gustav IV:s farbror hertig Karl, sedan Karl XIII, blev riksföreståndare. I april 1808 var Johan Olof färdig med att i *"Medborgaresång"* utbringa en skål för den nya ordningens tillskyndare, *"Leve kungen, leve hjälten, leve Karl den tret-*

tonde" förenades, tills vidare alla i "ett broderligt förbund med en deklaration som ligger på gränsen till insmickrande plattityd". Som ende utifrån inbjudne gäst deltog Johan Olof i den bullrande festen.

Kyrkoherde i Solna – Ledamot i Svenska Akademien

I mer än ett avseende var kommande år 1809 ett händelserikt och avgörande år för Johan Olof. Redan 1808 hade Johan Olof avlagt pastorexamen i Västerås, ett specimen som denna tid var nödvändigt för att få eget pastorat. Den tillförordnade regeringen utnämnde Johan Olof till lektor och slottspredikant på Karlberg samt till kyrkoherde i Solna den 19 april 1809. I samband med Karl XIII:s kröning promoverades Johan Olof den 7 oktober 1809 till teologie doktor i Uppsala och följande år 1810 blev han en av de Arderton i Svenska akademien (stol nr 1). Johan Olofs inträdestal gav skalden **Johan Gabriel Oxenstierna** anledning att skriva till ärkebiskop Lindblom: "Jag har sällan hört något mera fullkomligt . . . ingen har gjort eller skall göra något bättre." Johan Olof var nu definitivt accepterad i landets tongivande akademiska kretsar. Den unge kyrkoherden i Solna hade, som det hette på tidens språk, tagit sin boning på Parnassen.

Johan Olofs vandring hit hade skett i spåren av den klassiska diktning, som hade sina rötter i Gustav III:s Sverige och sin främste levande företrädare Leopold. Sin väsentliga insats under det närmast följande decenniet ägnade Johan Olof åt arbetet på den nya psalmboken. Att han kunde jämföra det jättearbete som låg framför honom, sammanhängande först och främst med de för honom själv ännu okända krafter och anlag, som han var bärare av. Från början var han viljekraftig, otroligt flitig och taktiskt skicklig. Det skulle visa sig på flera områden. Han var också villig att pröva nya vägar och lyhörd för tidens röster.

Det finns inte belägg för att han skulle ha genomgått någon direkt troskris eller en medveten religiös nyorientering. Livet ut byggde han på sin barndoms trosgrund. Han kunde känna igen dess innersta substans, den stora tryggheten, i så skilda gestalter som den neologiske Lehnberg och den ortodoxe Flodin; åt bägge har han ägnat engagerade minnesdikter utan att till synes ha upplevat någon konflikt. Det finns belägg för att den unge Johan

Olof även sedan framgångar och pris kommit på hans lott, visat tydliga tecken på mindervärdighetskomplex, som i tidens ståndssamhälle bara var alltför lättförståliga. Till den unga **Malla Montgomery**, som fått honom som bordskavaljer vid en middag, yttrade han att han gärna ville råka ett par av hennes vänner, "om han ej är för mycket greve, och hon för mycket grevinna, så att de försmå den fattige magistern".

Hans hämningar i flera avseenden kombinerades med en ärelystnad och önskan att hävda sig vilket observerades av hans omgivning. När han väl upptäckt att han, trots medvetna handicap, sjuklighet, depressioner, kanske småvuxenheten och, i början av hans bana, ekonomiskt underläge, i sin talargåva och sin poetiska begåvning ägde ett instrument, som han kunde traktera bättre än de flesta, växte hans självsäkerhet och vilja att slå sig fram. Innerst inne fruktade han den isolerade lantliga idyllen, vars lov han alltid bar på sina läppar. Efter sina akademiska studieår hade han hoppats på en docentur, först i och vid den teologiska och sedan i den filosofiska fakulteten men misslyckades i båda fallen. Han talade ibland om med vilken tvekan han beträdde den prästliga banan. Det var inte av teologiska skäl men därför att han fruktade att hamna i en återvändsgränd. Den verkligt stora uppgiften upptäckte Johan Olof i **psalmboksarbetet**. När han väl hade upptäckt det spåret fortsatte han att följa det, skickligt och utan att ge upp. Hans liv vittnade om lidande och kamp och hans litterära arbete med psalmerna kom att präglas av en nästan otrolig produktivitet. Han drogs tidigt in i den litterära fejden mellan den s.k. gamla skolan och den nya, som representerades av fosforisterna (en grupp nyromatiska diktare) och den frambrutande romantiken. Konflikterna gav honom både lärdomar och förblivande sår. Hans motståndare

upptäckte snabbt hur sårbar han var och detta bidrog till att anfallen under hela hans liv blev både infama och hätska. Han drog sig inte för att själv gå till anfall! Han använde sig då med förkärlek av ironins vapen, en riskabel väg för den som först höjer vapnet.

Äktenskap

Det har diskuterats mycket om de s.k. kriserna i Johan Olofs liv – ordet är hans eget – när dessa inträffat och i vilken utsträckning de påverkat hans diktning och i synnerhet psalmerna. Oron och disharmonin i hans väsen märktes tidigt och är allmänt omvittnade, både av hans vänner och ovänner. Johan Olofs "*psalmdiktning omsluts av moderslängtan och dödslängtan*" (Hörnström). Otillfredsställd med dagen och nuet riktade han ofta sina blickar antingen tillbaka eller framåt. Hans tid i Solna blev betydelsefull även därför att han där fick sitt första egna, länge efterlängtrade hem. Den 12 augusti 1810 ingick han äktenskap med den 28-åriga **Anne-Marie Dimander**, dotter till en vid denna tid avliden förmögen tobaksfabrikör på Norrmalm. Han förälskade sig lätt men greps lika lätt av förtvivlan. En redan nämnd Marie Collander (senare gift Wijnblad) tycks vara identisk med den svartklädda, djupt beslöjade dam, som kan ha infunnit sig vid Johan Olofs dödsbädd 1839 men stilla avlägsnade sig, när han "med hög röst" frågade: "Vem är där?"

Allvarligare var hans 1808 eller 1809 ingångna halvhemliga förlovnings med **Sophie Runnewall**, en tilldragande ung dam, dotter till en avliden kammarskriver och hans hustru, vilken efter mannens död hade en flickpension i gamla staden. Enligt vännen Wallmark skulle en brytning ha inträffat efter ett uppträde vid en middag på Sabbatsbergs värdshus, dit Johan Olof bjudit in flickan och hennes mor. Flickan hade medtagit två uppvaktande kavaljerer, som oinbjudna deltog i måltiden, varefter en av dem bjöd upp flickan till dans. Johan Olof blev förbittrad, fattade flickans ring med orden "Jag tror att denna kommit lite för tidigt dit." Flickan drog genast av sig ringen och återlämnade den till Johan Olof. När Johan Olof sedan försökte nå försoning vägrade flickan som några år därefter gifte sig med en av de två kavaljererna. Det äktenskapet blev emellertid olyckligt (hysteri) och flickan dog inom kort.

Johan Olof hade under lång tid svårigheter med att släppa sina tankar på Sophie Runnewall och brottades med djupa självföreläelser. Det var antagligen hos Wallmark han sedan träffade Anne-Marie Dimander, ett gott parti som ännu under Karlbergstiden drogs med en svag ekonomi. Viktigt var nu Johan Olofs ärliga övertygelse att han hade funnit en kvinna som både kunde och ville göra honom lycklig. Hon lyssnade gärna till och kommenterade i positiv anda Johan Olofs predikningar. I sin inträdespredikan i Solna beskrev Johan Olof den husliga sällhet som han såg fram emot: *"Hur trygg, hur glad står ej hans hydda vid Herrans tempel liksom vid himmelns port, omgiven av kärleken och friden..."* Framtiden blev annorlunda. Det var sannolikt inte så lätt för den unga frun att från den ombonade våningen vid Regeringsgatan flytta ut till den förfallna och ensliga prästgården i Solna. Johan Olof skickade efter sin syster Karin sannolikt i syfte att Anne-Marie skulle få sällskap, stöd och hjälp under Johan Olofs ständiga bortovaro för sammanträden och andra uppdrag. Grovsyslorna ombesörjdes av en hemhjälp också hon från Stora Tuna. Johan Olof ville gärna ha medmänniskor från Dalarna och Stora Tuna omkring sig – tjänstefolk från hembygden.

Karl XIV Johan – Prins Oscar – Religionslärare (Informator)

Redan i september 1809 slöts den förödmjukande freden med Ryssland, som medförde förlust av Finland. I januari 1810 anlände den till tronföljare valde Karl August av Augustenborg till Sverige (son till Karl XIII), men redan i maj kom budskapet om hans hastiga död. Samma år 1810 valdes den franske marskalken Jean Baptiste Bernadotte, sedermera **Karl XIV Johan** till Sveriges tronföljare. I oktober 1810 gjorde han sitt intåg i Stockholm, åtföljd av sin 11-åriga son Oscar.

När det gällde att utse **religionslärare** (informator – guvernör) åt den unge hertigen Oscar utsedd 1811 föll valet på Johan Olof Wallin. Sannolikt var Johan Olof rekommenderad av ärkebiskopen. I början visade Johan visst motstånd, dels på grund av viss ovana vid det franska språket, dels på grund av allt arbete med psalmsammanställningen dels ock på grund av hans redan uppgjorda levnadsplan med inriktning på ett lugnt och borgerligt pastorat. Johan Olof accepterade

och mottog emellertid uppgiften dock under förbehåll av att han inte blev utsedd till hovpredikant och av att han inte skulle åtnjuta arvode – *"Vad jag behöver får jag väl i alla fall efter vanliga beföringslagar."*

Även om Johan Olofs kunskaper i franska enligt egen uppfattning var något bristfälliga saknade han inte kunskap om språket. Han hade gjort översättningar av franska diktverk och vid Karlberg skedde examina ofta på detta språk. Så var fallet vid Karl XIV Johans första besök vid krigsakademien. Greve Cronstedt förklarade att det franska språket skulle få större betydelse i framtiden. De dagar Johan Olof hade sina kristendomslektioner med prins Oscar brukade Johan Olof på morgonen komma till kronprinsen för att öva sig i franska. I april 1815 (jfr Wienkongressen) förrättades konfirmationen med gustaviansk pompa i slottskapellet. Det sades att Johan Olof då talade *"med liv, värma och patos"* och *"utan kryperi och smicker"*. Johan Olof utnämndes under högtiden till **ledamot av Nordstjärneorden**, bekräftat av prästeståndet vid riksdagen genom en särskilt präglad medalj med en bild av den knäböjande prinsen.

Kyrkoherde i Adolf Fredrik – Domprost i Västerås – Pastor primarius

Redan år 1812, året efter det år då han fick sitt läraruppdrag blev han i kraft av de "beföringslagar" som han åberopat utnämnd till kyrkoherde i Adolf Fredriks församling, dit kungen hade tillsättningsrätten. Johan Olof tillträdde sin nya tjänst den 1 maj 1813. Vid den högtidliga installationsakten var hans unge lärjunge, prins Oscar närvarande. I sin inträdespredikan hade han till ingångsord valt ordet ur profeten Jona: *"Statt upp och gack in i den stora staden och predika den predikan, som jag dig säger,"* Redan i början av hans predikan skymtar samma karakteristiska tankegång som i samtalet med kronprinsen. Samtidigt som han gladdes åt sina ständigt växande arbetsuppgifter och uppenbarligen njöt av att stå i händelsernas medelpunkt längtade han efter att komma undan tidens fikna blickar och osäkra domar och att på någon avlägsen fridsam trakt få slå upp mitt herdetjäll och där i enfaldighet och Guds renhet, omnämnd och ostörd, föda Kristi får.

Förhållandet mellan Johan Olof och Adolf Fredriks församling blev synbar-

ligen det allra bästa. Genom sin nye kyrkoherde, prinsens religionslärare, akademieledamoten och psalmförfattaren kom församlingen att stå i nedelpunkten av Stockhoms kyrkoliv. Den ljusa och vackra interiören i huvudstadens enda 1700-talskyrka tilltalade på ett särskilt sätt både Johan Olof och tidens människor.

"Sköna helgedom, där min själ så ofta känt sig lyftad över jorden," som han sa i sin 1818 hållna avskedspredikan. Med förkärlek till hembygden satte han sig i förbindelse med **ärkebiskop Lindblom** när domprostbefattningen i Västerås stift i november 1815 blev ledig och anmälde i samband därmed sitt intresse för tjänsten. Johan Olof fick tjänsten med nästan samtliga röster. Den 14 augusti 1816 följde den kungliga utnämningen. Två år senare 1818 uttalade Johan Olof: *"Finge jag i denna stund välja, huru gärna skulle jag återgå till min anspråkslösa, trevliga och borgerliga Adolf Fredrik och säga farväl till världen och all dess lycka, ära och pretentioner..."* Men **jacta est alea!** (tärningen är kastad) Han skulle egentligen ha tillträtt tjänsten den 1 maj 1818 men fick fem månaders tjänstledighet för att avsluta arbetet med psalmbokens slutredigering.

Den 19 maj 1818 avled **pastor primarius Drysen** i Stockholm. Johan Olof kallades till hans efterträdare, valdes och utnämndes den 3 december 1818. Eftersom han på grund av nådårsförhållanden först den 1 maj 1821 kunde tillträda tjänsten som Pastor primarius vid Storkyrkan i Stockholm visste man i Västerås att man inte skulle få behålla sin nye domprost, en i sig föga lycklig begynnelse i en tid som i flera avseende kom att medföra stora besvikelser. Kyrkoherde Solna - 1809. Pastor Primarius - 1818. Kyrkoherde Adolf Fredrik - 1812. Överhovpredikant - 1830. Domprost Västerås - 1816. Ärkebiskop - 1837.

I del III av reportaget om Johan Olof Wallins liv ska vi behandla den Wallinska psalmbokens år 1819.

Anders Nordberg

Källor:

Wikipedia: Johan Olof Wallin

Var är den vän?: Robert Murray VERBUM

Mission – att ta gemensamt ansvar och att vittna

Hopp är att leva i verkligheten och att samtidigt investera i en ny verklighet.

Så skriver Mitri Raheb, som är präst i den lutherska kyrkan i Betlehem.

Han lever i ett konfliktfyllt område som hela tiden krymper, och han arbetar i en kristen minoritet som hela tiden minskar. Hans ord öppnar en väg till ett meningsfullt sätt att leva där.

Trots att vi lever i så olika världar vill jag låna orden. Jag vill ta med dem in i vårt svenska sammanhang och i reflektionen kring mission här.

Också vårt uppdrag är att leva hoppfullt. Mission, sändning, är att stå i det som är och att samtidigt sträcka sig mot, drömma om och arbeta för det som väntar – det är ett redan nu och ännu inte.

Ordet investera är intressant. Det bär på något sätt hoppets tecken. Investerar gör den som tror på växt och som hoppas utan säkerhet och utan garantier.

Så är det också med det vi gör som kyrka, enskilt och gemensamt. Vi skickar våra bidrag in i något större. Vi litar på att det vi gör får fäste och att det någon gång, någonstans och på något sätt kommer att bära frukt.

I Guds rike är det inte sällan så att en sår och någon annan får skörda. Ödmjuka står vi inför sådd, skörd och träda, för vi vet att bröd och liv bär spår av många människors händer och fötter.

Hur tolkar jag det missionsuppdrag som alla vi som kallar oss kristna har fått?

Det har två dimensioner som jag vill hålla samman. (Jag har tidigare skrivit om detta i boken *Mission i vår tid – här och nu är allting möjligt*, Verbum 2013.)

Den ena är vårt gemensamma ansvar för den värld vi lever både i och av. Där står vi sida vid sida med såväl troende som icke troende, med muslimer, bud-dister, judar, agnostiker, ateister och alla andra. Tillsammans med alla andra har vi ansvar för den värld vi formar. Mission är att ta det ansvaret.

Den andra dimensionen är vårt uppdrag som kristna, och det delar vi i Svenska kyrkan med systrar och bröder i alla kristna samfund. Det är att sprida det glada budskapet om Jesus Kristus. Vi som har blivit berörda kan inte låta bli att vittna, att tala om vad vi har sett och hört. Vi får vittna om Jesu liv, död, uppståndelse, himmelsfärd och återkomst och gestalta det i våra gudstjänster, och det hör till kyrkans självförståelse att evangeliet angår alla, att Jesus har något viktigt att säga alla människor.

För mig har det blivit allt viktigare att tala om min tro på ett sätt som inte skiljer människor åt. Att försöka tala om tron på ett sätt som inte föder konflikt. Att beskriva en grupp som får och en annan som getter, kan leda väldigt fel.

Det finns en dualism, en gräns som är knivskarp, absolut! Men den gränsen går inte mellan grupper av människor utan

genom varje grupp – och den går också genom varje människa, också genom dig och mig.

Eller med Martin Luthers ord: ”Vi är på en gång syndare och rättfärdiga.”

Att ta gemensamt ansvar

Fråga unga vuxna i Kapstaden, Colombo, Manilla och Katrineholm vad de tänker om sin framtid – du kommer att slås av hur lika de resonerar. De talar om möjligheter att påverka sitt eget liv och sin egen framtid, en önskan om att utbildning ska leda till jobb och förhoppningar om att hudfärg, namn och bakgrund inte ska stå i vägen för det de hoppas på och längtar efter.

Lokala problem har blivit globala problem, pandemin är ett tydligt exempel på vårt ömsesidiga beroende av varandra. Vi talar om att söka globala lösningar. Ett hoppfullt tecken är att inte bara utmaningarna globaliseras, utan också solidariteten. Fler och fler människor inser att var och en av oss har både möjligheter och skyldigheter. På samma gång som vi lever i den verklighet som är vid handen får och måste vi investera i den framtid vi drömmer om och längtar efter. Det är hopp – hopp om människans chans att bidra till en vackrare och tryggare värld. I Sydafrika växer en rörelse som bär namnet *The AHA Movement*. AHA står för *Authentic Hopeful Action*, alltså att göra något som är äkta och som förmedlar hopp. I den uppmuntrar människor varandra att ta ansvar i vardagen. Det är inte de stora vågornas rörelse, tvärtom, den går ut på att alla kan göra något litet och göra det troget.

I programförklaringen läser jag att något som springer fram ur en uppriktig vilja att förändra en situation till det bättre

re kan ingjuta både mod och hopp hos alla parter. Och jag tror att det är precis så. Det skulle fungera också hos oss. Kan det vara så att en del av vårt missionsuppdrag är just detta?

En man berättar att han varje dag ger fem rand (ungefär tio svenska kronor) extra till mannen som vaktar hans bil. Summan är inte större än att han kan göra det dagligen. För mannen som vaktar bilar är den ett betydelsefullt tillskott, men ännu viktigare är kanske att det som händer stärker bådas hopp om en mänskligare värld. När någon gör något påtagligt med en uppriktig önskan att investera i en gemensam framtid spelar det mindre roll om insatsen är liten eller stor – den blir ett kvitto på att godhet finns. Och den som har mött godhet kan i sin tur sprida godheten vidare i någon form. Initiativ som The AHA Movement kan bryta den vanmakt som riskerar att breda ut sig när vi ser alla de utmaningar som mänskligheten står inför. De kan bli ett förkroppsligande av Mitri Rahebs ord: *Hopp är att leva i verkligheten och att samtidigt investera i en ny verklighet.*

Ja, mission är att ta gemensamt ansvar. Det kan vara att investera det vi har bland de människor som finns runt omkring oss. Varje liten investering blir ett vittnesbörd om en möjlig gemensam framtid.

Att vittna

Ordet mission rymmer så mycket. Här finns proklamationen – vi står upp vår sin kristna tro och allt det som vi av nåd får ta emot. Här finns vittnesbördet, berättelsen om hur Jesus Kristus blev livsviktig för just mig.

Under missionsbegreppets stora paraply finns också dialogen, ett nyfiket samtal som utmanar vår beredskap till förändring. Och här finns befrielse, allt det som lättar bördor och helar sår, det som förändrar på riktigt.

Mission innefattar också vår identitet och självbild. Vilka är vi, och vilka vill vi vara?

”Ett Kristusbrev till världen är var och en som tror”, sjunger vi i en psalm. Var och en av oss vittnar hela tiden för andra och för sin omvärld genom sitt sätt att vara.

Vittnesbördet har en dimension som det sällan talas om: att några av dem som

vittnar är profeter som berättar hur det egentligen är, synliggör sakernas faktiska tillstånd.

När vi läser de gammaltestamentliga profeterna ser vi att de ägnar ganska lite tid åt att sja om framtiden. Istället beskriver de vad de ser. De berättar om den verklighet som människor, i synnerhet de fattiga, lever i, och det visar sig vara nog så kontroversiellt.

Jeremia är en av profeterna, och han blir vid ett tillfälle anklagad för att sprida modlöshet. Det han säger gör makthavarna så upprörda att de kastar honom ner i en uttorkad brunn där han får sitta utan mat och vatten.

Sakernas faktiska tillstånd är inte alltid något vackert och inte alltid vad vi människor vill höra. Ibland kan det verka som om det bästa är att blunda för sanningen – den är helt enkelt för obehaglig.

Men att vittnesbördet är en del av vår mission innebär att det finns tillfällen när det inte är OK att vara tyst, när vi helt enkelt måste berätta vad vi ser. En del av detta regleras i vår lagstiftning – men som missionärer, och sådana är vi ju, har vi ett vidare uppdrag. Samvetet och vår känsla för vad som är rätt tvingar oss att vittna. När en drabbas är det allas bekymmer. Om det händer något som är alldeles fel, och om vi ser det hända och inte säger något – vad gör det med oss och med vår gemensamma kultur?

Vill vi vara en profetisk kyrka och ta vårt missionsuppdrag på allvar, då är det vår kallelse att slå larm när det behövs: när någon blir mobbad i skolan eller på arbetsplatsen och när människor, djur och natur på annat sätt förtrycks och far illa. Men när vi synliggör sakernas faktiska tillstånd hamnar vi lätt på en utsatt plats. Därför är det en styrka om vi kan vittna tillsammans.

Tillbaka till Jeremia i brunnen. När vi fortsätter läsa får vi träffa hans vänner. Efter ett tag beger de sig till brunnen för att hjälpa honom upp. Med sig har de rep och tygtrasor. De har tänkt ut att han ska lägga en ögla av repet om sig under armarna så att de kan hissa upp honom. Men det grova repet direkt mot huden, det skulle innebära att han blir alldeles sönderskräpad – så de kastar ner tygtrasorna också och säger att han ska sätta dem emellan, som ett skydd.

Jeremias vänner är rädda om honom. De kommer för att dra upp honom ur brunnen, och de vill att han ska komma upp oskadd. Inte ens ett skrapår ska han behöva få.

Den som likt Jeremia och de gammaltestamentliga profeterna berättar om vad han eller hon ser, den som vittnar, kan bli sårbar och ensam och behöver omgivningens stöd och skydd. Profetens uppgift är sällan tacksam.

Men det som en profet ägnar sig åt är inte ett sanningssägande i största allmänhet. Himmelrikets logik avgör vad som är rätt och fel. En förutsättning för att vi ska kunna förstå och tillämpa den logiken är att vi är djupt förtrogna med Bibelns berättelser. Där har erfarenheter som människor har gjort av den levande Guden och i livet tillsammans med Jesus skrivits ner, och vi får leva både i och av dem. De hjälper oss att navigera i tillvaron. De ger oss en känsla för när det är dags att säga ifrån. Guds rikes logik driver oss att vittna.

Bibelns berättelser är som glittrande vatten en varm och solig sommardag. Vi får hoppa i och simma omkring. I berättelserna finns både du och jag. Det är gott att simma tillsammans genom att läsa texterna två och två eller samlas till gemensam högläsning.

Så mission är också att läsa Bibeln tillsammans, att gå på upptäcktsfärd i nya eller nygamla landskap.

Och mission är inte minst att beröras, att röra och att beröra.

Eller med den palestinske prästens ord: *Hopp är att leva i verkligheten och att samtidigt investera i en ny verklighet.*

Ann Aldén
Kyrkoherde Jönköpings församling
Växjö stift